

Grensesprengende omsorg

Alternative driftsformer i sosial- og omsorgstjenestene

**Interreg III A
Rapport fra forprosjektet
Trondheim - Østersund
31.10.03**

Forord

Prosjektet Grensesprengende omsorg er en del av EU's interregprogram III A Sverige-Norge. Det er finansiert av EU's regionale fond og statlige norske regionale midler samt medfinansiering fra Østersund kommune, Trondheim kommune og TISIP.

Østersund kommune ved MICA-centeret og TISIP i Trondheim har vært ansvarlig for gjennomføringen av forprosjektet.

Prosjektet har latt seg gjennomføre innenfor den økonomiske ramme og den tidsramme som var avsatt, med et avvik på 10 dager, noe som oppstod grunnet behovet for en siste samordning av resultatene.

Etter hvert har det i prosjektet kommet til en rekke instanser både på norsk side og svensk side som er aktuelle deltaker gjennom delprosjekter i et hovedprosjekt. Dette er utførlig gjort rede for i prosjektrapporten

Vi takker alle instanser som har bidratt til at forprosjektet har latt seg realisere. Spesielt vil vi takke Kari Frøseth ved fylkesmannens landbruksavdeling i Trondheim for hennes bidrag med blant annet å knytte forbindelser med Inn på tunet prosjekter i Trøndelag. Vi vil også takke LRF for deres positive innstilling og bistand til å finne fram til aktuelle landbrukere på svensk side.

Det har vært et interessant og lærerikt forprosjekt, og vi imøteser et fortsatt samarbeid gjennom et hovedprosjekt.

Østersund den 06.11.03

Karl-Johan Johansen
Prosjektleder norsk side

Lena Hallquist
Prosjektleder svensk side

Innholdsfortegnelse

	Side
Forord	1
Innholdsfortegnelse	2
1.0. Sammendrag	3
2.0. Innledning	8
3.0. Alternative driftsformer	10
4.0. Sammenligning av kommunene	16
5.0. Oppretting av en fellesdatabase	19
6.0. Delprosjekter	20
6.1. Melhus - Oppigard arbeidssenter	20
6.2. Trondheim kommune - Teater for funksjonshemmede	23
6.3. Melhus kommune- Allbrukshuset Elverhøy	26
6.4. Trondheim - Videreutvikling av tilbudet ved KIM-senteret	28
6.5. Stjørdal - Livskvalitet gjennom deltakelse og mestring	30
6.6. Rennebu - Dagaktivitetstilbud Bergtun gård	32
6.7. Orkdal - Rehabilitering av barn og unge	33
6.8. Strømsund - Skofore - omsorgskooperativ	35
6.9. Østersund – MICA retten til et eget liv	36
6.10. Østersund - LOFOTA personalkooperativ	37
6.11. Jämtland- Inn på tunet/grøn omsorg	38
6.12. Timrå kommune - Söråker utveklingsboende	39
6.13. Sundsvall - MAIT- brukerkooperativ	41
7.0. Utdanningsprosjekt	43
8.0. Brukerundersøkelse	44
9.0. Plan for videreføring	46
Litteraturliste	49

1.0. Sammendrag

Prosjektet grensesprengende omsorg ble startet opp ved årsskiftet 2002/2003 og er delfinansiert gjennom Interreg III A programmet som et kunnskaps og kompetanseutviklings-tiltak. Prosjektet fokuserer på alternative måter å drive omsorgs- og sosialtjenester på med sikte på erfaringsutveksling og kompetanseoverføring mellom norske og svenske prosjektdeltakere.

Det understrekes at i begrepet ”alternative driftsformer” inkluderer prosjektet både offentlige og private løsninger og at prosjektet således ikke har dimensjonen offentlig-privat som hovedfokus, men ser på alternative modeller både i privat og offentlig sektor.

I 2003 har det vært gjennomført et forprosjekt med sikte på å planlegge og fremme en søknad om et hovedprosjekt for perioden 2004 til 2006. Forprosjektet er i utgangspunktet et samarbeid mellom Østersund kommune ved MICA, Trondheim kommune og TISIP, som er en forskningsstiftelse ved Høgskolen i Sør-Trøndelag. Etter hvert har en rekke nye kommuner og instanser blitt involvert i prosjektet både på norsk og svensk side. I tillegg til diverse kommuner har blant annet Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ved landbruksavdelingen og Landbrukarnes Riksförbund – LRF gjennom Østersundskontoret engasjert seg for å initiere delprosjekter, som en kombinasjon av landbruks- og omsorgsvirksomhet.

Det synes å ligge an til fire sentrale samarbeidsfelter/dimensjoner på tvers av grensene, hvor en kan dra nytte av hverandres erfaringer og kunnskaper, og hvor det er aktuelt å sette i gang delprosjekter:

1. Grønn omsorg innenfor landbruket, dvs. kombinerings av landbruk og omsorgstjenester.

I Norge foregår dette i et betydelig omfang og med mange prosjekter også i Sør-Trøndelag. I Sverige er slik kombinasjonsvirksomhet langt mindre utbredt.

2. Kooperativ organisering av omsorgsvirksomhet.

I Sverige er dette ikke uvanlig innen sosial- og omsorgstjenestene. I Norge er denne organisasjonsformen ennå svært sjelden.

3. Kulturvirksomhet som arbeid/aktivitet for funksjonshemmede.

I begge land strever en med å finne en tilfredsstillende form og innhold på aktivitet/arbeidstilbudet slik at en kan nyttiggjøre seg de funksjonshemmedes potensialer. Det vil være nyttig å utveksle erfaringer og synspunkter mellom fagmiljøer og prosjekter på tvers av grensene.

4. Tjenester for mennesker med alvorlige psykiske vansker.

Det er et felt som opptar kommunene over grensene, og det er et stort behov og interesse for å utveksle erfaringer fra alternativ organisering av virksomheter.

I forbindelse med forprosjektet har det vært en rekke prosjektmøter og befaringer. Det har vært arrangert to nettverkskonferanser. En i Trondheim og en i Østersund. Disse har bidratt til å bygge opp et fagnettverk som en kan dra nytte av i et hovedprosjekt.

Forprosjektet har i sine undersøkelser fokusert på:

- Ulike sider av tjenestetilbudet i de involverte kommunene basert på foreliggende data
- Oppretting av en felles norsk/svensk database hvor aktuelle prosjekter og driftsmodeller presenteres
- Barrierer hos organisasjoner, fagmiljøer, brukere og i interesseorganisasjoner i forhold til ulike driftsmodeller
- Brukerundersøkelse ved MICA

Målformulering for et hovedprosjekt

Som et resultat av forprosjektet, peker følgende mål seg ut for et hovedprosjekt:

- Bidra til et tettere samarbeid mellom kommuner og virksomheter i Trøndelag og Jämtland som arbeider med å utvikle modeller for alternativ tjenesteyting i omsorgs- og sosialsektoren
- Bidra til å videreutvikle virksomheter og etablere delprosjekter med alternative modeller og driftsformer
- Utforme tilbudene på brukernes premisser på bakgrunn av dialog med brukerne og vektlegging av muligheter til reell medvirkning
- Gjennomføre evaluering av virksomhetene og delprosjektene i forhold til kvalitet og brukertilfredshet
- Avklare behovet for å kompetanseheving i forbindelse med drift av tjenester etter alternative modeller.
- Planlegge og iverksette kompetansehevende tiltak for å styrke delprosjektene og dets samarbeidspartnere

Det siste er et sentralt langsiktig resultatmål som skal bidra til å videreføre erfaringene og kompetansen som er ervervet gjennom prosjektet.

Delprosjekter

Det er utviklet forslag om en rekke delprosjekter både på norsk og svensk side. Tenkningen bak disse forslagene har vært at det bør settes i verk prosjekter som har naturlige samarbeidsområder på tvers av landegrensene

På norsk side er det aktuelt å starte opp delprosjekter i Orkdal, Melhus, Rennebu, Trondheim og Stjørdal kommune. Prosjektene er følgende:

Teater for funksjonshemmede og eldre i Trondheim kommune som et dagaktivitetstilbud. Prosjektet er tenkt gjennomført som et samarbeidstiltak med Trøndelag teater. Modellen for dette prosjektet er Interact Center i Minneapolis som det er etablert en faglig kontakt med.

Reaktivisering/rehabilitering av personer med psykiske lidelser. Prosjektet er tenkt som en videreutvikling av stiftelsen KIM-senteret sin virksomhet. Dette er et brukerstyrt senter i Trondheim som er organisert som en stiftelse og som gir et arbeidstilbud til ca. 60 personer med psykiske vansker.

Etablering av allaktivitetshuset Elverhøy for marginalisert ungdom med sosiale problemer i Melhus. Prosjektet er tenkt organisert som et kooperativ hvor ungdommen får ansvaret for planlegging og drift av virksomhetene i huset.

Videreutvikling av Oppigard arbeidssenter. Oppigard arbeidssenter er et grønt omsorgsprosjekt hvor Melhus kommune gjennom en avtale med en landbruker har etablert et arbeidstilbud for 20 personer med utviklingshemming i tilknytning til gårdsdrift. Det er et stort behov for å videreutvikle dette tilbudet blant annet ved å tilby arbeid til også andre grupper som står svakt på det ordinære arbeidsmarkedet.

Rehabilitering av ungdom med sosiale vansker gjennom friluftaktiviteter og naturopplevelser. Stjørdal kommune arbeider med å etablere et rehabiliteringstilbud hvor ungdom med rusproblemer og sosiale tilpasningsvansker skal styrke sin selvfølelse, sosiale tilpasningsevne og motivasjon for rehabilitering gjennom å delta i aktivitetsgruppe som har sitt tilbud hovedsakelig i naturen.

Grønne omsorgsprosjekter i Rennebu og Orkdal. I Rennebu er det allerede etablert et grønt omsorgsprosjekt for en gutt med ADHD samt et par personer med psykiske lidelser i tilknytning til en gård. I Orkdal er det planer om å starte opp et prosjekt med avlastning og rehabilitering for barn og unge med spesielle behov.

Videre er det gjennom et samarbeid mellom Høgskolen i Sør-Trøndelag og fylkesmannen i Sør-Trøndelag planer om å sette i gang et opplæringstilbud for personer som har etablert eller har planer om å etablere et grønt omsorgstilbud. Dette er tenkt som et høgskolestudium med flere moduler.

På svensk side er det aktuelt å starte delprosjekter i Strømsund og Østersund. Et mulig delprosjekt i Timrå og et i Sundsvall er tatt med i forstudiet fordi prosjektene er svært faglig relevante. Prosjektledelsen er inneforstått med at Timrå og Sundsvall ligger utenom Interreg III A området, slik at disse delprosjektene evt. må finansieres gjennom andre kanaler. Uansett er disse prosjektene interessante å ha med i et fagnettverk om alternativ organisering av omsorgstjenester.

Prosjektene som er beskrevet i rapporten er:

Skoforet i Strømsund, som er et arbeidstilbud for utviklingshemmede. Virksomheten er organisert som et personal og brukerkooperativ. Det er et stort behov for å evaluere og videreutvikle dette tilbudet.

MICA senteret i Østersund organiserer arbeidstilbud for utviklingshemmede i Østersund kommune innenfor flere områder, bygd rundt den såkalte ”steg for steg modellen”. Det kan bli aktuelt for MICA å etablere et samarbeid med en landbruker for å tilby arbeid for personer med funksjonshemming. Det vil i så fall bli søkt om støtte til prosjektledelse, tilrettelegging og til utvikling av et slikt tilbud. Det er spesielt aktuelt å samarbeide med

Melhus kommune og Oppigård om hvordan et slikt tilbud kan utvikles. Derfor må det søkes om midler til faglig samarbeid.

Ettersom MICA har stått så sentralt i forprosjektet er det naturlig at MICA ivaretar koordinering av prosjektet på svensk side. For dette søkes det midler til en koordinatorstilling.

LOFOTA er en gruppebolig for utviklingshemmede som er organisert som et personalkooperativ. Tilbudet ble etablert for knapt et år siden. Det er et stort behov for evaluering, videreutvikling og formidling av erfaringer de har gjort så langt.

Mait i Sundsvall, som er et dansband for utviklingshemmede og organisert som et brukerkooperativ med personalstøtte fra sosialtjenesten. Mait ble etablert gjennom et tidligere avsluttet EU-prosjekt. Det er behov for å videreutvikle dette prosjektet samt spre informasjon om de erfaringer de har gjort så langt.

”Sødergårdens utviklingsboende” er et botilbud for 7 til 8 personer med Asberger og/eller psykiske vansker som er lokalisert i Timrå. Beboerne kommer fra en rekke kommuner utenom Timrå. Virksomheten er organisert som et personalkooperativ og vektlegger den såkalte ”bodenmodellen” som er en modifisert teachmodell med vekt på sosiale historier. Tilbudet ble etablert for halvannet år siden og har et stort behov for videreutvikling av virksomheten.

Samarbeid om grønn omsorg

Landbrukernes Riksforbund har, som nevnt, vært behjelpelig med å framskaffe aktuelle landbrukere som kan tenke seg å etablere grønne omsorgsprosjekter i Jämtland. I første rekke er det tale om landbrukere som MICA kan samarbeide med i forhold til å etablere et tilbud for sine brukere. Det foreligger et forslag på deltakere i flere svenske kommuner. Hvor vidt dette kan bli aktuelt å ta med i en søknad er foreløpig ikke avklart?

På norsk side har landbruksavdelingen ved Fylkesmannen i Sør-Trøndelag vært behjelpelig med å koble prosjektet om mot aktuelle landbrukere i Trøndelag. Dette har bidratt til at vi sitter igjen med et knippe prosjekter innen grønn omsorg som det er relevant å satse på i et hovedprosjekt

Økonomi

Forprosjektet har hatt en kostnadsramme på nkr. 550.000 på norsk side og sek. 270.000 på svensk side. Prosjektet har maktet å dekke sine kostnader innen for denne rammen. Det understrekes at en stor del av rammen er beregnet ut fra verdien fra egen arbeidsinnsats og ikke ”friske” penger som er disponert til prosjektet.

Hovedprosjekt

En foreløpig beregning tilsier at det er behov for å søke om et tilskudd på rundt 3 millioner kr. pr. år i tre år framover fordelt på prosjektledelse og de ulike delprosjektene, dvs. 1,5 mill kr. på svensk side og tilsvarende på norsk side.

For å utløse disse midlene er det behov for offentlig medfinansiering både på norsk og svensk side. I tiden framover arbeides det spesielt med å avklare mulighetene for dette. For flere av delprosjektene foreligger det imidlertid allerede et konkret budsjett og en avklaring om medfinansiering. Dette er ikke presentert i forprosjektrapporten, men en vil selvsagt komme tilbake til dette i prosjektsøknaden.

Nytteverdi

I forbindelse med vurderingen om en skal engasjere seg i prosjektet må de aktuelle deltakerne selvsagt vurdere nytteverdien. Man kan særlig peke på fire faktorer:

- Gjennom prosjektet kan en få tilgang til konkrete kunnskaper om alternative måter å organisere tjenestetilbudet i sosial og omsorgssektoren på. I en tid med stort behov for omstilling kan dette være viktig
- Prosjektet gir muligheter for å finansiere endringsarbeid og utvikling
- Prosjektet er med å skape arbeidsplasser i forhold til de virksomheter og det omfang som blir resultatet. Det kan gi gode muligheter for varige arbeidsplasser for eksempel gjennom en kombinasjon av landbruk og omsorg
- Prosjektet vil bidra til å videreutvikle samarbeidet mellom fagmiljøer og virksomheter i Norge og Sverige, dvs. spesielt i Jämtland og Trøndelag

Hjemmeside

Det vises for øvrig til prosjektets hjemmeside som inneholder utfyllende opplysninger om aktiviteten i forprosjektet. Denne finnes på adressen:

<http://www.tisip.no/omsorg/index.php>

2.0. Innledning

2.1. Bakgrunn

Helse- og sosialtjenestene har gjennomgått en rekke endringer opp gjennom historien. I de senere år har tendensene gått i retning av konkurranseutsetting. Dette er en prosess som også har funnet sted innenfor rammen av den skandinaviske eller nordiske modell, som i stor grad har vært preget av en offentlig innsats og styring, med vekt på likhetsprinsipper og rettighetstenkning. Helse- og sosialtjenestene står i de nærmeste årene overfor fortsatte og omfattende endringer i måten å drive virksomheten sin på. Det dreier seg blant annet om å la nye aktører slippe til som driftsoperatører og at det offentlige ansvar blir ivaretatt gjennom nye roller som eksempelvis å bestille og kontrollere kvaliteten på tjenestene som leveres, dvs. en deling mellom bestiller og utøver enhet. I denne omformingsprosessen som i stor grad er preget av det ”New Public Management” (Busch & Vanebo 2001, Klausen & Stålberg 1998) er det rom for både entreprenørskap og intraprenørskap i utformingen av alternative tjenestetilbud.

At de nordiske landene står forskjellig med hensyn til medlemskap i EU, synes ikke å være avgjørende for utviklingen på nevnte områder selv om det er rimelig å regne med at påvirkningen fra EU kan være sterkere i de av de nordiske landene som er medlem av EU. En ser allerede at nye aktører dukker opp i markedet og at nye driftsmodeller introduseres. En parallell utvikling finner sted både i Norge og Sverige og i de andre nordiske landene.

Andre faktorer kan også ha virket ulikt inn på utviklingen i de nordiske landene. Økonomiske forhold på store deler av nittitallet kan ha presset hardere fram en omlegging/omstilling i Sverige. På den annen side har den svenske velferdsstaten vært mer omfattende enn i Norge. Alt i alt kan det derfor være vanskelig å avgjøre hvilke av landene som har gjennomført de største endringene så langt.

Det er viktig å gå inn i dette feltet for å skaffe seg en bred oversikt om de tilnærminger og løsningsalternativer som blir benyttet i Skandinavia, men det vil også være av stor interesse å finne fram til og undersøke alternative modeller som er i bruk utenfor Skandinavia. En kan spesielt nevne MICA-senteret i Østerssund, Aurora verksteder i Bærum og Proff i Sandefjord som interessante virksomheter, Lifeworks og Interactcenter i Minnesota .

Innen fagmiljøene og utdanningsinstitusjonene har det i senere år foregått en utvikling av modeller eksempelvis desentralisering, individorientering og brukermedvirkning/brukerstyring. Derimot er det mindre vektlagt innenfor utdanningssystemet å utvikle kompetanse om alternative driftsformer. Det er et åpenbart behov for at utdanningene også innen helse- og sosialfagene gir sine studenter den kompetanse som kreves dersom driftsmodellene blir andre enn de som i dag er dominerende.

Gjennom forprosjektet har man forsøkt å avklare i hvilken grad det er behov for å utvikle og starte kompetansebyggende tilbud, på hvilken måte dette kan skje og hvordan en kan bygge opp et fagnettverk i Midt-Norge/Midt-Sverige. På bakgrunn av dette kan følgende mål formuleres.

Overordnet mål

Prosjekt ”Grensesprengende omsorg” har som siktemål å samle, utvikle og formidle kompetanse om alternative modeller og driftsformer i helse-, sosial og omsorgstjenestene.

Med bakgrunn i den situasjonen som er beskrevet innledningsvis og ut fra den overordnede målformulering, kan følgende problemstillinger listes opp.

Problemstillinger

- Hvordan er utviklingen mht. alternative driftsformer innen helse-, sosial og omsorgstjenestene og hvordan fungerer disse tjenestene?
- Hvilke kunnskaper er det særlig nødvendig å tilegne seg for å tilby slike alternative tjenester?
- Hva slag kompetanseoppbygging er det behov for hos personell og aktører innenfor disse tjenestene?
- Hva slags kompetanse må det offentlige inneha for å drive samspill med andre aktører om slike tilbud?

For å belyse disse problemstillingene er det gjennomført et forprosjekt som innledningsvis formulerte følgende delmål.

Delmål

- Bidra til erfaringsutveksling mellom kommunene som deltar
- Avklare grunnlaget for og opplegget rundt et forstudie av tjenestene i de involverte kommunene
- Lage en sammenligning av de ulike sider ved tjenestetilbudet i disse kommunene basert på foreliggende data
- Opprette en felles database hvor aktuelle prosjekter og driftsmodeller registreres, noe som gir muligheter for å eksemplifisere mulige alternative driftsformer.
- Undersøke barrierer hos organisasjoner, fagmiljøer, brukere og interesseorganisasjoner i forhold til ulike driftsmodeller.

I tillegg til nevnte målformulering har det vært et sentralt mål for forprosjektet å avklare grunnlaget for en videreføring av prosjektet og hvilke aktører som da er relevant og som også har interesse av å delta.

3.0. Alternative driftsformer

3.1. Innledning

I utformingen av velferdstilbudet vil det alltid være et behov for justeringer og reformer for å tilpasse seg endringer i samfunnet. Historien har lært oss at løsninger som har vært gode på et tidspunkt eller over en periode, kan vise seg mindre virkingsfulle eller enda til kan skape nye problemer som en ikke kjente til eller forutså da et tilbud eller organisering ble innført.

Gjennom å gjøre seg godt kjent med de mulige alternativene som eksisterer og deres styrke og svakheter, kan en best vurdere mulighetene og hensiktsmessigheten av framtidige justeringer. Ut fra en slik tankegang, bør en alltid være på utkikk etter nye måter å løse oppgaver på, uavhengig av om en er tilhenger av å bevare de eksisterende ordninger og organisasjonsformer eller mener det er nødvendig å omforme tjenestene.

Dette prosjektet er tuftet på ideen om at det finnes en rekke alternative måter å organisere og drive tjenester innenfor sosial- og omsorgstjenestene og at disse kan drives i både privat og offentlig regi. Samtidig har prosjektet, som nevnt, ikke hatt hovedfokus på dimensjonen offentlig – privat, men snarere på hvordan ulike driftsformer kan fungere i praksis.

I arbeidet med forprosjektet har vi hatt kontakt med både offentlige instanser, aksjeselskap, stiftelser og kooperativer og gjennom en kvalitativ tilnærming fått muligheten til å vurdere styrke og svakheter ved disse. På denne bakgrunn har vi satt opp følgende matrise. Vi er innforstått med at det vil være delte oppfatninger om hvordan ulike driftsformer fungerer. Hver enkelt har sine erfaringer som bakgrunn for sitt syn.

Det kan være vanskelig å ta stilling til hvilke driftsformer som er mest attraktive uten å legge til grunn politiske vurderinger og standpunkter. På den annen side er det i en tid preget av New Public Management viktig å kunne se styrke og svakheter ved ulike driftsformer og ikke tro at en løser alle problemstillinger ved å velge den ene formen framfor den andre. I dette prosjektet har vi som nevnt lagt vekt på å behandle de ulike driftsformer uten å innta bestemte ideologiske standpunkter for derigjennom å få fram ulike nyanser.

3.2. En foreløpig analyse

Som det framgår av analysen, har de ulike driftsformer som her er beskrevet sine styrker og svakheter på ulike felter. Dette er forhold en bør kunne ta hensyn til når en bygger opp ulike tjenestesystemer, ved å rendyrke en eller enkelte former, eller ved å lage kombinasjoner slik at en fanger opp flere problemstillinger.

Tabellen nedenfor er satt opp på bakgrunn av de studier og diskusjoner vi har hatt i forprosjektet. Faktorene det er tatt utgangspunkt i er:

- Likhet
- Effektivitet
- Fleksibilitet
- Ideologi/mål:
- Styringssystem
- Legitimitet

Sentrale trekk ved ulike driftsformer

	Offentlig	AS-aksjeselskap	Stiftelse	Kooperativmodellen
Sentrale trekk	Stordrift Bundet opp av politiske vedtak Bundet av offentlige budsjetter Profesjonsdominert Stor organisasjonsgrad Regelorientert mht. individuelle vedtak og arbeidsforhold Vekt på likhet, rettigheter Hierarkisk struktur Behovsorientert Brukerorientert Kan gå med underskudd	Mindre virksomheter Evt. kjeder Bundet opp av avtaler Ikke så profesjonsdominert Lavere organisasjonsgrad Muligheter for fleksibel ressursbruk Mindre vekt på likhet, rettigheter Hierarkisk struktur Markedsorientert Kundeorientert Må være minst i økonomisk balanse	Mindre virksomheter Evt. kjeder Bundet opp av avtaler Ikke så profesjonsdominert Lavere organisasjonsgrad Muligheter for fleksibel ressursbruk Mindre vekt på likhet, rettigheter, Hierarkisk, Markedsorientert Brukerorientert Må være i økonomisk balanse	Flattere struktur Stor grad av fellesskap og delaktighet, men samtidig et personlig ansvar, engasjement mht. eierskap og personalpolitikk Lav profesjons grad. Muligheter for fleksibel ressursbruk Har mange juridiske felles trekk med et aksjeselskap, men baserer seg på ikke profitt-prinsipp, bottom-up tilnærming til tjenesteyting, avhengig av langsitige kontrakter med oppdragsgivere Må være i økonomisk balanse

Sterke og svake sider ved ulike driftsformer

	Offentlig	AS-aksjeselskap	Stiftelse	Kooperativmodellen
Sterke sider	Universelle tjenester, dvs. omfatter alle Lave terskler Stabile mht. tilbud og ansettelser Stor grad av legitimitet	Fleksible Ubyråkratiske Kostnadseffektive Mindre bundet av tradisjonelle bindinger/tilstivnet tankegang	Fleksible Ubyråkratiske Kostnadseffektive Mindre bundet av tradisjonelle bindinger/tilstivnet tankegang Sterke på frivillig innsats Relativt stor grad av legitimitet	Stor grad av legitimitet, lav terskel for deltakelse, Ubyråkratiske og fleksible, stor grad av nærhet mellom tjenesteyter og bruker Delaktighet fra deltakerne
Svake sider	Mindre fleksible og kostnadseffektive Sektorisering og kommunale barrierer Komplekst styringssystem	Mer ustabile Sterkt avhengig av betalingsevne, stykkpris Mindre grad av legitimitet	Mer ustabile Usikker finansiering	Avhengige av langsiktige kontrakter, fare for lav effektivitet, problematisk styringssystem

3.2. Foreløpig konklusjoner

Dersom en skal vurdere de ulike ordninger mot hverandre er det ikke bare spørsmål om å vurdere de hver for seg isolert sett. Driftsformene må ses i sammenheng både med de oppgaver virksomhetene skal bidra til å løse og med det samfunn de skal fungere innenfor.

I en tid med skiftene rammebetingelser i form av endringer i styringssystem, lovverk og

finansieringsordninger, ser det ut til å vokse fram en markedstankegang både i offentlig og privat sektor. Samtidig ser det også ut til at stadig større grupper i samfunnet marginaliseres og at det er behov for lavterskel tilbud som kan ivareta tilgjengelighet og brukervedvirkning på en tilfredsstillende måte.

I de nordiske land med et tidligere sterkt offentlig velferdssystem, må det også legges vekt på at løsningene skal være akseptable for befolkningen samtidig som de kan fungere i et marked og ha nødvendig fleksibilitet.

Ut fra vår foreløpige analyse finner vi stiftelsesmodellen og kooperativmodellen svært interessante. Selskapsmodellen synes isolert sett å ha mange driftsmessige sterke sider, men mindre oppslutning i form av legitimitet enn de øvrige modellene.

3.3. Nærmere om de enkelte driftsformer

3.3.1. Omsorgstjenester i offentlig drift

Dette er selvsagt fremdeles den mest vanlige driftsformen. Det må imidlertid påpekes at offentlig drift kan være så mangt, og at det absolutt er mulig å drive alternativt innenfor en offentlig virksomhet. I forbindelse med konkurranseutsetting er det nettopp dette en ønsker å oppnå, at for eksempel offentlige omsorgstjenester skal reorganisere seg å gi inn tilbud på for eksempel sykehjemsdrift, drift av omsorgsboliger etc.

Det må imidlertid understrekes at det ikke er nødvendig å konkurranseutsette offentlig virksomhet for å stimulere til alternativ drift. Et prosjektrettet utviklingsarbeid med dyktig ledelse og klare motivasjonsvirkemidler vil kunne oppnå betydelige omlegginger og betydelige forbedringer. Problemet synes å være at innstramminger i offentlige budsjetter ikke gir rom for rammebetingelser med nødvendig positive incentiver.

Fremdeles er offentlig drevne omsorgstjenester de som har størst aksept. De synes å være robuste for kritikk, men dette kan komme til å endre seg dersom det blir for stort sprik mellom det befolkningen forventer og ser som rettmessig og det offentlige er i stand til å tilby.

En mulig utvei er selvsagt å organisere offentlig virksomhet i kommunale og statlige foretak. På den måten viskes skillet gradvis ut mellom offentlig og privat virksomhet. På den annen side vil dette lett føre til at virksomhetene privatiseres helt etter en tid.

3.3.2. Aksjeselskap/aksjebolag som driftsform for omsorgstjenester

Antallet ansatte innen skole, helse og omsorg som jobber i et profittmotivert selskap har mer enn fordoblet seg sammenliknet med 1993, viser en landsomfattende kartlegging i Sverige. De alternative driftsformerne har økt kraftig i tidsrommet 1993-2000 og har i dag 12,7 prosent av de ansatte. Det tilsvarer mer enn hver åttende ansatt innen velferdstjenestene. I 1993 stod de alternative driftsformerne for 6,1 prosent av de ansatte (Bjørn Ove Fjellandsbø SBL 2001). Også i Norge vokser denne driftsformen om enn ikke like fort som i Sverige.

Et aksjeselskap har som regel som hovedmålsetting å generere overskudd både på kort og lang sikt. Dette kan lett komme i motsetning til et grunnleggende sosialt engasjement. Som det framgår av tabellen ovenfor kan holdninger og utspill som betoner behovet og ønske om å tjene penger på andres hjelpeløshet eller behov for bistand lett fremstå som illegitime. De som skal drive et aksjeselskap innenfor denne sektoren er derfor tvunget til å vektlegge kvalitet og

synliggjøre resultater som minst er på høyde med offentlig drift for å være troverdig. I Norge har en hatt regelrette skandaler knyttet til privat sykehjemdrift, jfr. saken om Risenga sykehjem i Asker. I ettertid viser det seg imidlertid at det ikke er funnet så vesentlige mangler at det er grunnlag for rapportering til Statens helse tilsyn <http://www.sbl.no/index.php?id=77067>

3.3.3. Omsorgstjenester drevet i regi av en stiftelse

Driften av stiftelsene er regulert i en egen lov, stiftelsesloven, men det er ikke stor forskjell mellom den måten et aksjeselskap og en næringsdrivende stiftelse opererer på.

Stiftelsesmodellen er i utgangspunktet ikke innrettet mot å generere overskudd, men er som regel basert på et idealistisk formål om å avhjelpe et behov eller arbeide for en bestemt målgruppe.

Også denne modellen er imidlertid avhengig av å minimum gå i balanse samt å kunne sette av nødvendige avsetninger for å sikre driften.

I en stiftelse er det ingen eiere og heller ingen medlemmer, de er med andre ord selveiende. Bruk av stiftelser har en lang tradisjon i Norge og er en vel anerkjent måte å drive omsorgstjenester på, spesielt innenfor institusjonsomsorgen.

Som det er påpekt i modellen ovenfor har stiftelsesmodellen en spesiell styrke i å mobilisere frivillig innsats for en sak og således kunne koble selskapsformen med frivillig innsats. De er ikke uvanlig at det i tilknytning til stiftelser opprettes aksjeselskaper som har et tett samarbeid med stiftelser innenfor samme feltet. Her er det grunn for å være på vakt fordi det er blitt avdekket uetiske samarbeidsmønstre.

3.3.4. Kooperativ som driftsform for omsorgstjenester

Et samvirkelag eller kooperativ er en selvstyrt forening av personer som frivillig har sluttet seg sammen for å oppfylle sine felles økonomiske, sosiale og kulturelle behov og ønsker, gjennom en felleseid og demokratisk styrt virksomhet. Det økonomiske ansvaret er som regel begrenset til den enkeltes medlemsinnskudd. Samvirkelaget/andelslaget skiller seg fra aksjeselskapet ved at deltakerne får sin avkastning gjennom deltakelse som medlemmer og ikke ut fra størrelsen på innskutt kapital. I prinsippet skal alle andelseiere ha lik innflytelse, og det skal legges vekt på ledelse ved demokratiske prosesser, og på likeverdighet og samme tilbud til alle. Samvirkeorganisasjonene er basert på verdiene som ligger i selvhjelp, eget ansvar, likhet, rettferdighet og solidaritet (International Cooperative Alliance (ICA) 1995).

De kooperative prinsipper består av:

- Frivillig og åpent medlemskap
- Demokratisk styring (et medlem – en stemme)
- Begrenset rett på andelsinnskudd
- Fordeling av overskudd etter medlemmenes bruk av laget

Samvirkelaget har til formål å fremme medlemmenes forbruksmessige eller yrkesmessige interesser, eller å skaffe medlemmene arbeidsplasser.

Det finnes minst tre forskjellige typer av kooperativ, personalkooperativ, brukerkooperativ, personal- og brukerkooperativ.

I prosjektet har vi forsøkt å finne fram til kooperativ som dekker alle tre modellene.

Foreløpige undersøkelser og observasjoner kan tyde på at samarbeidslinjene kan fortone seg ulikt mellom personale og brukere, samt relasjonene til omgivelsene alt etter hvilken modell en har valgt. Dette vil være interessant å studere nærmere i et hovedprosjekt.

Ordet kooperativ kommer fra det latinske ordet "cooperativo" og betyr samarbeid. I Sverige benyttes ofte benevnelsen Sosial kooperativ. Sentrale trekk ved kooperativene er at :

- De er frittstående sammenslutninger av personer som samarbeider for å løse behovet for arbeid gjennom et sameid og demokratiske foretak
- Fortjenestemotivet er underordnet hensikten med å utvikle og gjøre bruk av hver og ens arbeidsinnsats og medbestemmelse i foretakets anliggender.
- De består av personer som befinner seg utenfor det ordinære arbeidsmarked på grunn av funksjonshemninger eller andre grunner er den dominerende medlemsgruppen
- De sosiale arbeidskooperativene driver forretningsvirksomhet med vare og tjenesteproduksjon for salg og de har relasjon til offentlig sektor gjennom ulike former for støtte, bidrag, salg av omsorgsplasser eller tjenester.

Kooperativ virksomhet har tradisjonelt hatt en sterk stilling i de nordiske landene. Og har vært regnet som et av de viktigste elementene i utvikling av den nordiske modellen som en mellomløsning mellom offentlig og privat. Nå er denne modellen i ferd med å erobre tjenesteområder hvor den tidligere var mindre aktuell. Den er derfor særdeles interessant å studere.

3.3. Barrierer i forhold til etablering av ulike alternative driftsmodeller

Uten å gå i detalj om de enkelte driftsformer, kan en slå fast at det finnes en rekke barrierer for den eller de som vil starte opp på nytt eller endre eksisterende virksomhet i retning av utradisjonell driftsform. Gjennom forprosjektet har vi kommet et stykke på vei i å avdekke eksisterende barrierer, men fremdeles gjenstår mye som vi først vil få tilgang til gjennom å følge opp virksomheter av ulik art over tid. Foreløpig har vi valgt å skille mellom følgende kategorier:

Ideologisk/politisk

Den ideologiske/politiske tidsånd som dominerer har uten tvil stor innvirkning på hva som er mulig å gjennomføre eller i hvilket omfang en nyorientering kan aksepteres. Det finnes eksempel på at kommuner holder tilbake på konkurranseutsetting eller fremmer nettopp dette ut fra den politiske konstallasjonen i kommunestyret.

Juridiske

De juridiske barrierene kan være av to slag; for noen vil regelverket rundt organisering og drift av alternative driftsformer framstå så innfløkt at de har problemer med å håndtere dem eller vegrer seg for å gå i gang. På den annen side kan regelverket også faktisk være lite tilpasset den driften de ønsker å gå i gang med. Det nylig etablerte momsregelverket i Norge er et eksempel på en juridisk barriere som mange opplever som hemmende på å gå i gang. Det synes blant annet "være til hinder for konkurranseutsetting av mange tjenester.

Økonomiske

Økonomien viser seg nesten alltid å være et problem i forbindelse med omlegginger eller nyetablering. Det oppstår transaksjonskostnader som en ikke har dekning for eller kapitalbehov for nyinvesteringer eller personalmessige løft for å komme på offensiven.

Praktiske

Av dette er det nok mange barrierer som en ikke greier å forestille seg. Det er alltid knyttet en betydelig usikkerhet knyttet til nyskaping og gjennomføre saker som ikke har vært gjort før eller som en har liten erfaring med. Det å kunne se sammenhengene og problemene en vil kunne havne opp i, se tidsforløpet det vil ta og se løsningene som må til, er kun noen få forunt. De fleste går med begge beina opp i et nett av praktiske og organisatoriske problemer.

4.0. Sammenligning av kommunene i prosjektet

4.1. Innledning

I begynnelsen var det kun Østersund og Trondheim kommune som var involvert i prosjektet. Etter hvert har det imidlertid kommet flere kommuner til som også er relevant mht. sammenligninger. Denne sammenligningen er først og mest som et bidrag til å plassere kommunene inn i en kontekst med utgangspunkt i noen objektive fakta som man kan forholde seg til. Det er ikke innhentet noen egne data spesifikt til dette prosjektet. Sammenligning av kommunene er basert på eksisterende data fra kommunene. Sammenligningene omhandler noen utvalgte demografiske data og data om tjenestetilbudene.

4.2. Befolkningstall

Det kan være vanskelig å umiddelbart se for seg hvilke demografisk data som er relevant for prosjektet. Utvalget nedenfor er gjort med bakgrunn i den profil de aktuelle delprosjekter hver for seg eller samlet har fått. Således har vi tatt for oss befolkning totalt, aldersfordeling, antall uføre, antall utviklingshemmede, psykiatriske pasienter fordelt på involverte kommuner.

Befolkningstall fra aktuelle kommuner i Sverige

Befolkning pr. 01.11.2002	Timrå	Sundsvall	Østersund	Strömsund	Krokom
Totalt	17 784	93 252	58 156	13 371	14 005
Under 18	3 991	18 894	11 702	2 725	3 416
18-67	11 155	60 346	37 477	7 690	8 330
Over 67	2 638	14 012	8 977	2 956	2 259

Kilde: SSC 2002

Befolkningstall fra aktuelle kommuner i Norge

Befolkning	Stjørdal	Trondheim	Melhus	Orkdal	Rennebu
Totalt	19 093	153 453	13 626	10 433	2 652
Under 18	4 783	35 276	3 581	2 436	602
18-67	12 138	100 985	8 581	6 590	1 581
Over 67	2 172	17 192	1 464	1 407	469
Uføre	1 146	9 530	854	832	194
Utviklingshemmede	95	600	55	40	10
Psykiatriske pasienter	39	1499	75	47	33

Kilde: SSB 2002

NIS: Pasientregisteret 2002

Hjulet: Sosial og helsedepartementet 2002

Som det framgår, er det betydelige demografiske forskjeller kommunene imellom både på svensk og norsk side. Likevel finnes det på tvers av landene relevante likheter mellom enkelte

kommuner. I prosjektet har vi lagt vekt på å velge noen bykommuner og noen kommuner med rural befolkningsstruktur.

4.3. Tjenestetilbudet

På samme måte som for befolkningsdataene, kan det være ulike oppfatninger om hvilke tjenestetilbud det er relevant å ta med i en sammenligning mellom kommunene. Utvalget av data er gjort ut fra hva prosjektet som helhet dreier seg om, hva de enkelte delprosjekter retter seg mot samt hvilke data som har vært tilgjengelig. På bakgrunn av dette ble det fokusert på antall personer i omsorgsboliger, institusjonsplasser, antall plasser i tilrettelagte arbeidstilbud i sammenligningen.

Dat fra aktuelle kommuner i Sverige

Det viste seg etter hvert problematisk å finne fram til tilsvarende tall over tjenestetilbudet på kommunenivå i Sverige som i Norge. Det kan ses som et viktig funn for prosjektet at statistikken er utformet så vidt forskjellige at dette er problematisk. For ordens skyld, er en oversikt over aktuelt tjeneste tilbud for de norske kommunene, satt opp i en tabell nedenfor. Ved en videreføring av prosjektet, bør dette bli et sentralt punkt viderutvikle. Det er kun å beklage at en i forprosjektet ikke nådde så langt som en hadde håpet på dette punkt.

Noen aktuelle tjenestetilbud i kommuner i Norge

Tjenestetilbud	Stjørdal	Trondheim	Melhus	Orkdal	Rennebu
Omsorgsboliger tot.	226	2023	195	129	58
Pr. 1000 innbyggere	12	13	14	12	22
Institusjonsplasser tot	111	1127	90	131	45
Pr. 1000 innbyggere	6	7	7	13	17
Tilrettelagt arbeidpl	73	384	15	65	0
Pr. 1000 innbyggere	3,8	2,5	1,1	6,2	0

Kilde: SSB 2002

Aetat 2003

Til en viss grad vil tjenestetilbudet kunne forklares ut fra at befolkningssammensetningen gjør det nødvendig å utforme og dimensjonere tilbudet forskjellig. Likevel kan en ut fra tabellen lese at tjenestetilbudet også varierer i forhold til lokale prioriteringer og hvor dyktig den enkelte kommune eller lokale entreprenører har vært i å etablere tilbud. Dette gjelder ikke minst mht. tilrettelagte arbeidsplasser for funksjonshemmede.

I prosjektet har vi hatt et ønske om å kunne sammenligne kommunene som deltar ut fra statistiske variabler. Dette har vist seg lang mer komplisert enn vi først antok. Vi har vært i kontakt med Statistisk Sentralbyrå og forelagt denne problematikken. De erkjenner at dette på mange område kan være problematisk og at et nordisk utvalg er opprettet for å vurdere hvordan dette kan forbedres.

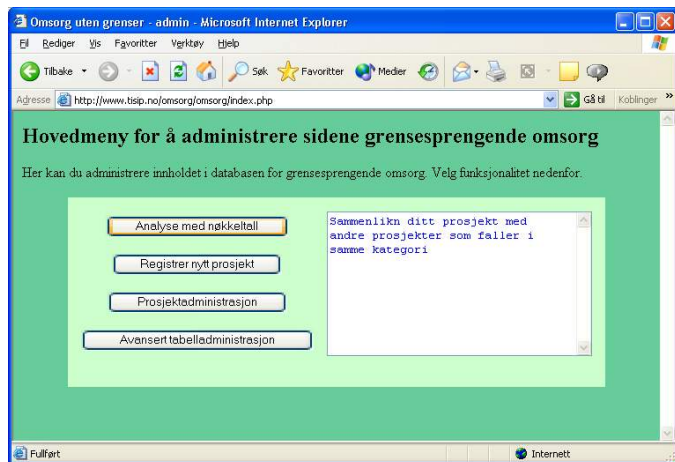
Statistisk sentralbyrå og de øvrige nordiske statistikkbyråer i Danmark, Sverige, Finland, Island, Færøyene, Grønland og Åland har i samarbeid utgitt en ny versjon av Nordisk regionalstatistikk på CD-Rom, med omfattende databaser med statistikk på kommune-, fylkes- og landnivå. Denne CD inneholder likevel ikke de data det er behov for i dette prosjektet. Vi er imidlertid inviterte til å komme med innspill i denne forbindelse.

Det bør i denne forbindelse også nevnes at en av prosjektlederne Lena Hallquist deltar i et svensk utredningsarbeid mht. nøkkeltall for kommunal sektor i Sverige. Erfaringer fra dette arbeidet kan evt. bringes videre inn i et hovedprosjekt slik at det kan gies et mer omfattende innspill om sammenlignende statistikk for omsorgssektoren i et nordisk perspektiv.

5.0. Oppretting av prosjektdatabase

5.1. Innledning

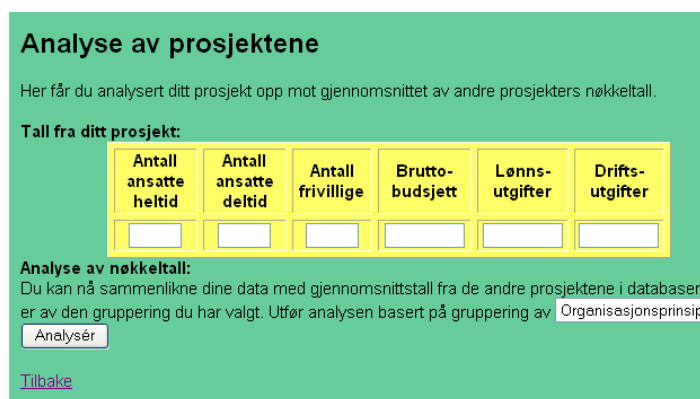
En sentral side ved forprosjektet har vært å utvikle en database, hvor delprosjektene og andre relevante prosjekter kan registreres. Det er lagt vekt på at ikke sensitive opplysninger skal registreres i databasen og at den enkelte virksomhet/prosjekt så vidt mulig selv står for registreringen. Derved vil de også selv kunne bestemme og kontrollere hva som blir lagt inn. Det er allerede registrert materiale fra både Norge og Sverige

5.2. Situasjonsbeskrivelse

På serveren til Tisip er det nå lagt ut en database på prosjektets hjemmeside. Adressen er:

<http://www.tisip.no/omsorg/index.php>

Databasen gir mulighet for analyse av nøkkeltall, men selv om den teknisk sett er funksjonell, har registreringsarbeidet ikke kommet så langt at det gir mulighet for fornuftige analyser ennå. Etter hvert vil dette imidlertid kunne bli svært interessant.

5.3. Videreutvikling av databasen

En tenker seg en utvikling av databasen på flere språk og en rapportgenerator, som gjør det mulig å ta ut rapporter direkte fra Internett. Tanken er at en skal kunne legge inn eget prosjekt eller virksomhetstall og kunne sammenligne seg med gjennomsnitt eller et utvalg i databasen.

6.0. Delprosjekter

Gjennom forprosjektet er det arbeidet med å utvikle alternative delprosjekter. Dette er gjort gjennom direkte kontakt og kommunikasjon med aktuelle kommuner eller øvrige instanser som kan være ansvarlig for delprosjektene.

I det følgende presenteres disse delprosjektene. Presentasjonene er skrevet på bakgrunn av materiale og samtaler med hvert enkelt prosjekt. Det er imidlertid prosjektledelsen som står ansvarlig for framstillingene. Beskrivelsene er utformet i en prosjekt skisse form. Dette for å lette det videre arbeid med en prosjekt søknad.

6.1. Melhus - Oppigard arbeidssenter

6.1.1. Innledning

Oppigard arbeidssenter (OA) ligger i Melhus kommune. Melhus er en randkommune til Trondheim. Det er ca 14.000 innbyggere i kommunen. OA er ett av 5 kommunale arbeidstiltak i Melhus. De andre er: Potten, Gåsbakken vedsentral, Kongssten arbeidssenter og Melhus arbeidssenter. Kommunen er medeier i Melhus ASVO. Til sammen gir disse tiltakene arbeids/aktivitetstilbud til ca. 80 personer med uføretrygd. Mange har utviklingshemming, psykiske problemer og fysiske handikap.

Oppigard arbeidssenter startet opp for ca. 13 år siden. Gårdbrukerparet Mari Jordet og Per Havdal tilbød Melhus kommune å få sette i gang tiltak på deres gårdsbruk. De hadde dyr, jord og skog samt inne- og uteareal som de gjerne så ble benyttet til arbeid/aktivisering for funksjonshemmede. Ansvarsreformen kom 1/1 1991. Institusjoner skulle nedlegges og kommunene ta ansvar for de som ble tilbakeført.

Melhus kommune satte i gang Oppigard arbeidssenter med kommunal driftsform. De ansatte lederne er kommunale arbeidstakere, med stedlig ledelse og eget budsjett. Gården brukes som en ressurs i arbeidssammenheng og gårdbrukerne får betaling for leie og tilsyn. Gårdbrukerne har hovedtunet og Oppigard arbeidssenter har et sidetun mellom fjøs og gartneri.

Kyrne er nå samlet i fellesfjøs hos en nabobonde, men det er ungdyr i et fjøs på Oppigard/Havdal. Deler av husene benyttes av leietakere. Fru Mari driver foruten gården med rosenterapi og bonde Per driver gården med økologi, permakultur, miljøvern etc., ved siden av at begge deltar i den felles fjøsdrifta.

Hvorfor ønsker Melhus kommune å komme i gang med dette prosjektet?

Melhus kommune har kartlagt og vet at mange mennesker med bistandsbehov er uten arbeid/aktivitetstilbud. Dette er personer over 18 år med ulike former for fysiske og psykiske funksjonshemninger.

Hva drives i dag?

På Oppigard arbeidssenter er det lokaler for vedbearbeiding, gartneri, stjernehage, snekkerbod, spise/aktivitetsrom, kjøkken, garderober og hcwc. I disse lokalene har nesten 20 arbeidstagere (noen med assistent) tilbud på deltid. 2,25 stilling er knyttet til tiltaket, assistentene følger bruker, kommer utenfra og er i tillegg. Oppigard arbeidssenter har ca. 20 høner og 2 ender. Budsjettet er satt opp med inntektskrav. Produksjonsarbeiderne har honorar pr. time. Noen få har det som opplevelsesplass og får ikke honorar. De fleste reiser t/r med buss, noen har hcbil og blir kjørt t/r av assistentene. Flere skoler er der med elever (Åsveien/Trondheim, Rosmælen/Melhus og Melhus videregående). Ellers er det studenter, lærlinger og elever der i praksis til tider. Det selges varer direkte fra Oppigard arbeidssenter, gjennom andre arbeidssentre eller på arrangerte salgsdager forskjellige steder.

6.1.2. Målsettinger

Hovedmål

Bidra til å videreutvikle virksomheter og etablere delprosjekter med alternative modeller og driftsformer

Lokal målsetting

Målet er arbeid og aktiviteter til flere med bistandsbehov i Melhus kommune. Det kan være mennesker med psykiske lidelser, ervervede skader, mennesker med nevrologiske sykdommer, flyktninger etc.

6.1.3. Metode /ideologi

Ved en arbeidsplass skjer verdiskapning. Menneskelig energi styres mot aktivitet og produksjon. Det hele styrker selvfølelsen og bygger opp identiteten. Samarbeid med tilsvarende arbeidssteder i Sverige vil tilføre oss verdifull og anvendelig kunnskap. Oppigard arbeidssenter kan dele sine rike erfaringer med personalet ved svenske tiltakssteder.

En ønsker å videreutvikle Oppigard arbeidssenter til å ta imot flere brukergrupper.

Driftsmangfoldet kan tilpasses flere behov. Positive opplevelser er en vesentlig ingrediens i ideologien omkring Oppigard arbeidssenter Det er kapasitet ved Oppigard arbeidssenter til å utvide drifta.

Tilrettelagt arbeid i en meningsfylt sammenheng blir metode og ideologi.

Aktivitetene blir rundt gartneri, hage, enkel snekkering med islett av husflid. Dette avhenger av hvem som skal jobbe der på bruker- og ledersiden.

6.1.4. Organisering

Prosjektet administreres av virksomheten *Læring og tilrettelagt arbeid*.

Prosjektet organiseres sammen med Oppigard arbeidssenter. Samarbeidet blir mot gårdbrukere, arbeidssentret, sosialkontor, a-etat, trygdekontor, flyktningetjeneste, kunder etc. Kunnskapsutveksling skjer mot Sverige: nytt foretak i MICA og foretak på gårdsbruk i Midt-Sverige. Driftsformen blir opp mot å utnytte Oppigard arbeidssenter muligheter samt å ”fylle ut” trinn i oppgavekjeden som nå er for vanskelig for dagens brukere (dvs. oppgaver som nå utføres av arbeidslederne). Ekskursjoner, nettverkssamlinger og være vertsfolk for besøkende, er aktuelt. Samarbeid med andre Skandinaviske land kan også være aktuelt.

6.1.5. Ressursbehov

Budsjettmessig kobles prosjektet mot Oppigard arbeidssenter budsjett. Prosjektmidler skilles ut hvis en ønsker oversikt/kontroll med deler av regnskapet. Prosjektet medfører økt salg og dermed merinntekter. Det vil være behov for en stillingsressurs for ledelse og gjennomføring av delprosjektet samt midler til utviklingstiltak og reiser for deltakelse i fagnettverk.

6.1.6. Varighet/vurdering

Prosjektet er satt til 3 år. Etter oppstart synes det naturlig med tett oppfølging og evaluering hvert kvartal, med større helårs gjennomganger.

Målepunkter kan være: frammøte, spørreundersøkelser mot trivsel, arbeidsmiljø, involvering. Statistikk: alder, kjønn, varighet, fravær mv.

Gartneriet på Oppigard

Høner på rømmen

6.2. Trondheim - Teater for funksjonshemmede

6.2.1. Innledning

Siden 1988 har Trondheim kommune hatt ansvar for teatergruppen Integretto, som nå drives som et frivillig foretak. Målsettingen med denne teatergruppen var å få til integrering/samspill mellom funksjonshemmede og ikke funksjonshemmede, og dette har man lyktes med.

En har sett at Integretto har vært med på å styrke begge gruppene i forhold til holdninger, utadvendthet, fortellerevne og annet.

En ønsker nå å starte en slik teatergruppe på dagtid, som et arbeidstilbud eller dagtilbud. Vi har hatt besøk av en tilsvarende gruppe fra Minneapolis (Interact), og ønsker å opprettholde denne kontakten samt lære av dem. Samarbeid med det profesjonelle-, amatør- og frie teatermiljøet i Trondheim er også ønskelig.

Målet er å få inn alle målgrupper som av en eller annen grunn er ute av arbeidslivet, det vil si funksjonshemmede, uføretrygdede og jobbsøkere generelt som ønsker å jobbe med teater.

Aktuelle samarbeidspartnere vil være Aetat, trygdekontor, sosialkontor, arbeidstreningssenter og dagsenter.

6.2.2. Målsetning

- Å endre folks holdninger til de som faller utenfor det ordinære arbeidsliv.
- Skape et positivt samspill mellom ulike grupper.
- Minske den enkeltes opplevelser av avvik, og fremme den personlige og sosiale utvikling.
- Få til en sosial samspillsprosess hvor mennesker med ulike forutsetninger deltar, uten fryktfor å røpe sin identitet eller for å miste den.
- Markere at teater som virkemiddel er positivt.
- Stimulere interessen for teater.

I denne prosessen er det viktig å sørge for at folk opptas på sine egne betingelser, bevarer sitt særpreg, får sine behov dekket ved utfoldelse i samsvar med sin natur, samtidig som deltakerne aksepteres i gruppa og blir en del av fellesskapet.

6.2.3. Gjennomføring

Prosjektet skal danne et tilbud for alle hjelpetrengende som er interessert i å ha teater som en dagsaktivitet. Målgruppen for deltakere til teatergruppen vil omfatte mennesker med psykiske vansker, atferdsproblemer, funksjonshemminger, psykisk utviklingshemming og annet. Aktiviteten vil foregå alle hverdager på dagtid, og er tenkt å være et alternativ til trygd, dagsenter og arbeidstrening.

I samarbeid med Aetat, trygdekontor, sosialtjeneste, arbeidstreningssenter, jobbstart og dagsenter skal målgruppen inviteres til deltakelse i tilbudet. Tilbudet vil da både gå til personer som venter eller søker på arbeids- og dagtilbud, og til personer som allerede deltar i slik aktivitet. Det er en forutsetning at potensielle deltakere har erfaring fra teater eller lyst til å drive med dette, og man bør også ha et visst talent eller potensiale for utvikling i denne aktiviteten.

Utvelging av deltakere vil bli gjort av kunstneriske ledere, i samråd med samarbeidspartnerne. I denne prosessen vil man vektlegge forutsetningene som er nevnt ovenfor. Om lag 20 personer kan få plass i aktiviteten.

Teatergruppen blir ledet av to kunstneriske ledere, med god kompetanse i både teater og arbeid med funksjonshemmede. Kulturarbeidere (tidligere kjent som fritidsassistenter og støttekontakter) vil ta seg av tilrettelegging og assistanse for de deltakerne som har behov for dette, samt at de vil delta i teatergruppen. På denne måten blir teateret en såkalt samspillgruppe, med omtrent 25 deltakere. I tillegg vil det være samarbeid og besøk fra profesjonelle skuespillere og musikere.

Teatergruppen velger ut eller skriver teaterstykker i fellesskap, og har som mål å sette opp to stykker i året, med forestillinger ved en egnet scene i byen. Øvinger foregår i øvingslokale i byen, alle hverdager i tidsrommet kl 10 til 14. Teateret vil være et ett-årig prosjekt, fra januar til desember 2004. Videre drift vil bli bestemt etter evaluering av prosjektperioden.

Deltakerne lønnes for arbeidet i teateret, gjennom oppmuntringspenger med en sats på omkring nok 10,- i timen. Deltakerne har plikt til å møte til øvinger, og må levere egenmelding/sykemelding ved fravær. Man har rett til nødvendig tilrettelegging, og får personlig støtte gjennom kulturarbeidere som deltar i teateret.

For å øke motivasjon og samhold i gruppen, planlegges det turné, studietur og mindre utflukter. Det er ønskelig å knytte kontakt med liknende grupper og prosjekt i både inn- og utland, og arrangere besøk og utvekslinger av erfaringer.

Teatergruppen vil bygge på prinsipper innen positiv psykologi, for å oppnå forebyggende og terapeutisk virkning. Fokus blir å fremheve styrker, og å oppleve mestring og trivsel. Viktig i arbeidet er humor, glede og optimisme, å fremheve originalitet, ferdigheter og talent, samt å utøve ansvarlighet og toleranse.

Gjennom utforskning og utvikling av deltakernes kapasiteter som artist og skuespiller, skal man få oppleve ekte og ærlige kunstneriske uttrykk, visjoner og stemmer som ellers ikke blir sett og hørt.

Noen forutsetninger for at et slikt tilbud skal lykkes i målsetningene er:

- kvalifiserte erfarne ledere
- aktiviteten oppleves som meningsfull
- godt samarbeid mellom partnere
- profesjonelt nivå
- opplevelse av tilhørighet og samhold

Tidligere erfaringer viser at teater kan være et godt virkemiddel (Integretto, Trondheim og Interact, Minneapolis). Gjennom tett oppfølging og tilbakemeldinger til deltakerne har man gode forutsetninger for å oppleve trygghet, utvikle selvstendighet, selvinnsett, fortellerevne, lære å ta ordet og det å erkjenne og leve med et handikap.

6.2.4. Organisering og samarbeid

Prosjektet ledes av Trondheim kommune, ved Kultur og fritid Strinda. Enheten har god erfaring innen teater, samt integrering og tilrettelegging for funksjonshemmede. Strinda har ledet teatergruppene Integretto og Caramba (ungdom), administrert ordningen med fritidsassistenter, og har nå ansvaret for den nye ordningen "Tilrettelagt fritid" (som omfatter den tidligere støttekontakt-ordningen og fritidsassistent-ordningen).

Den kunstneriske ledelsen skal dannes i samarbeid med teatermiljøet i Trondheim, Trøndelag teater, Avant Garden, profesjonelle og amatør-teatergrupper. Dersom teatrene har ledig kapasitet på skuespillere, vil vi vurdere å bruke disse som kunstneriske ledere.

Kartlegging av behov og tilrettelegging for funksjonshemmede gjøres i samarbeid med trygdekontor og sosialtjeneste. Gjennom ordningen "Tilrettelagt fritid" hentes kulturarbeidere som kan delta i teateret, både som deltakere og støttepersoner.

Samarbeid med forskjellige kontorer forenkles fra 1. januar 2004, da disse slås sammen til fire publikumsmottak i byen. Denne nye strukturen har kallenavnet "Felles dør", og hvert mottak vil inneholde de tidligere kontorene Aetat, trygdekontor, sosialtjeneste, hjelpetjeneste, servicekontor og flere.

Teaterprosjektet vil kunne inngå i prosjektet "Grensesprengende omsorg", som har som siktemål å samle, utvikle og formidle kompetanse om alternative modeller og driftsformer i helse-, sosial og omsorgstjenestene. Målet her er å etablere virksomheter med alternative driftsformer innenfor helse- og sosialtjenesten i og på tvers av grensene i Midt-Norge og Midt-Sverige. I denne sammenheng er det ønskelig å stimulere til oppstart av et liknende teaterprosjekt i Sverige, og utvikle et samarbeid og erfaringsutveksling med denne.

Det er også ønskelig med erfaringsutveksling og besøk fra/til teatergruppen Interact i Minneapolis, USA.

6.2.5. Evaluering

Det vil være meget interessant å kunne dokumentere eventuell personlig utvikling gjennom prosjektperioden. I samarbeid med HiST skal det derfor settes opp en plan for spørsmål, observasjon og evaluering. I denne prosessen kan det være aktuelt å forme et studentprosjekt i samarbeid med HiST, der man kartlegger og vurderer tiltaket.

Evaluering av prosjektet vil også bli gjort i samarbeid med Vurderingstjenesten, som er kommunens ressurs innen utvikling av metoder og redskap for vurdering og utvikling.

6.4.6. Ressursbehov

I forbindelse med gjennomføring av et slikt prosjekt er det behov for betydelige personalkostnader, kostnader til lokaler og en del reisemidler til studiebesøk og deltakelse i et faglig nettverk. Det vil også bli behov for innleie av eksterne bistand på områder hvor en ikke kan dekke dette opp ved eget personale.

6.3. Melhus - Allbrukshuset Elverhøy

6.3.1. Innledning

Elverhøy skole er et ca 100 år gammelt hus. Huset har vært truet av riving i lengre tid, men det lokale engasjementet har vært stort for å bevare bygningen.

Fra starten har det vært mange aktører inne. Ulike lag og organisasjoner har hatt ønske om å få en del av Elverhøy. Det har allikevel vært stor enighet om å gjøre Elverhøy skole til et allbrukshus med hovedfokus rettet mot ungdom.

Våren 2003 fattet kommunestyret følgende vedtak:

”Kommunestyret stiller seg positiv til at Elverhøy tas i bruk som allbrukshus, og at en arbeidsgruppe bestående av representanter fra lag og organisasjoner og Melhus kommune arbeider med å realisere prosjektet. Driftsformen for huset legges fram for politisk behandling senere.”

Visjon: ”Elverhøy – mulighetenes hus – for alle”

6.3.2. Målsetting

I dette prosjektet er det et todelt mål:

- En ønsker å gjøre Elverhøy til et **allbrukshus** som folk i Melhus kjenner tilhørighet og eierskap til. Man vil ta vare på det sterke engasjementet som huset har vært gjenstand for til nå. Derfor er det ønskelig å prøve ut en kooperativ driftsform der brukerne selv har styringen.
- En ønsker å gjøre selve rehabiliteringsprosessen til et **integreringstiltak** mellom skoleelever, sosialklienter og frivillige.

Dette betyr at en stor del av huset forbeholdes aktiviteter og arrangementer for ungdom.

Ungdomskafé m/ scene for konserter, musikkverksted, film/teaterverksted er fremhevet av ungdommene selv. Ellers vil det bli lagt opp til at alle frivillige lag og organisasjoner skal ha tilgang til møterom og aktivitetsrom i huset. Slik kan dette bli en sosial arena der ulike grupper virker sammen og tilfører hverandre lærdom og innsikt i hverandres liv.

6.3.3. Integreringstiltaket

Allbrukshuset kan få en sentral posisjon i arbeidet med å inkludere ulike grupper som faller utenfor ellers i samfunnet.

For å gjøre dette til et attraktivt hus som folk har tilhørighet og eierskap til er det mobilisert et bredt samarbeid. Dette blir ikke et hus som skal serveres på fat fra kommunens side. Man vil trekke inn alle interessenter i arbeidsprosessen med huset. Det er etablert samarbeid med Melhus videregående skole, Tiltakshuset, Frivillighetssentralen og frivillige lag og organisasjoner.

Brukere av tiltakshuset vil være sentrale i oppussingen av huset sammen med elever fra videregående. Man tror også at en del frivillige vil melde interesse for å være med i prosessen. Dette samarbeidet gjør at prosessen frem mot ferdig hus er veldig spennende. Dette blir et

integreringstiltak der skoleelever, frivillige og sosialklienter får møte hverandre og gjøre noe sammen slik at skillelinjer og fordommer kan bygges ned. Kanskje kan man oppleve at noen sosialklienter velger å forsøke seg på en utdanning igjen fordi de har møtt og blitt kjent med skoleelever som har vært med på å gjøre skole til et attraktivt tilbud.

6.3.4. Organisering/samarbeid

Som nevnt i kommunestyrets vedtak vil driftsformen på huset tas opp til behandling senere. Kommunen vil være inne på eiersiden, men ser for seg en driftsform der brukerne av huset blir ansvarlige. På grunnlag av dette satses det på å få etablert et kooperativ som en forsøksordning i januar/februar 2004. Kooperativet vil bestå av Arbeidernes ungdomsfylking(AUF), Sosialistisk ungdom(SU), 4H, Ungdom mot Narkotika, Husflidslaget, Sanitetsforeningen + evt. andre.

I prosjektperioden vil kooperativet utvikle sitt eget arbeid, aktiviteter etc. Det vil ha en sentral posisjon i utformingen av huset, romløsning, tilgjengelighet og anvendelighet. Det er også viktig at kooperativet får nok ressurser til kompetanseutvikling i forhold til driften av huset.

6.3.5. Evaluering

En vil foreta evaluering på to områder:

1. Har arbeidsprosessen med huset fungert i den hensikt en ønsker? Har det skjedd en integrering mellom de ulike gruppene?
2. Har brukerne fått tilhørighet og eierskap til huset slik at engasjementet vil fortsette?

6.3.6. Ressursbehov

Det trengs midler spesielt på tre områder:

- Prosjektstilling: For å få dette prosjektet på beina, og få det til å fungere trengs en stillingsressurs
- Det trengs midler til reiser og administrasjon. Det anses som viktig å utvikle et faglig nettverk.
- Utviklingsmidler: Generelle driftsutgifter, kontorutgifter. I tillegg blir det en del utgifter til utstyr for å komme i gang med aktiviteter på huset: Lyd- og lysanlegg, datautstyr, Internett-tilkobling. Det anses som en topp prioritet at prosjektet får sin egen hjemmeside. Dette er av stor betydning for kontakten med tilsvarende prosjekter.

Dette prosjektet er verdt å satse på!

6.4. Trondheim - Videreutvikling av tilbudet ved KIM-senteret

6.4.1. Innledning

KIM står for kontakt, informasjon og mestring. KIM-senteret i Trondheim driver et brukerorientert rehabiliteringstilbud for mennesker med psykiske vansker som ønsker å trene seg opp til/prøve seg ut i arbeid etter en tids sykdom. Tilbudet skal være en mellomstasjon for opptrening til jobb, skole eller andre tiltak. Således er det ikke lagt opp til varig vernede arbeidsplasser ved KIM.

Senteret ble i sin tid etablert med prosjektmidler fra Ekstralotteriet ut fra erfaringer som medlemmer i Mental Helse i Sør-Trøndelag gjorde i forbindelse med rehabilitering. De opplevde at tilbudene om opptrening og atferdsforandring var få, og dårlig tilpasset de behovene de hadde. KIM-senteret er i dag organisert som en stiftelse med sterk representasjon fra brukere og brukerorganisasjon i styrende organer. Til sammen er det 6 avdelinger ved senteret.

Ideologi.

KIM-senterets virksomhet er tuftet på Mental Helses filosofi og ideologi, der menneskets evner og muligheter er de viktigste ressursene.

Filosofien går ut på at alle mennesker har mulighet til egenutvikling og at ansvar, tillit og meningsfylt arbeid gir mulighet for bedring i psykisk helse.

Det legges vekt på at praktisk arbeid gir mening, fører til mestring, bedrer selvbildet, som igjen gir selvtilit. En tror på at gjennom aktiv innsats kan alle bedre sin livskvalitet.

Begrepet helhetlig rehabilitering

KIMs ideologi består videre av en tankegang om at de fleste trenger en helhetlig rehabilitering som starter allerede mens en er sykmeldt og går i behandling. Derfor har de også tatt inn medarbeidere mens de var innlagt på sykehus eller var sykmeldt fra sin vanlige jobb.

Utviklingsområder

Stadig flere sykmeldte får diagnosen psykiske lidelser. I følge rikstrygdeverkets statistikk har 17 % av de langtidssykmeldte utover arbeidsgiverperioden psykiske lidelser. Kilde Aftenposten 4 september 2002. Langtidssykmelding gir lavere selvbilde og selvtilit og den sykmeldte blir ofte isolert. Mange opplever seg som brysomme. Det blir derfor behov for sosial støtte og motivasjon for å komme ut av en negativ selvforståelse.

KIM har erfaring fra langtidssykmeldte deltagere, som har maktet å komme tilbake til arbeidsplassen etter å ha brukt KIM sitt tilbud. Erfaringsutveksling med andre i samme situasjon hvor man har hatt strukturerte gruppediskusjoner om aktuelle tema samt at blant annet behovet for å ha aktivitet utenom arbeidsplassen man er sykmeldt fra er blitt avdekket.

Noen medarbeidere har i sykmeldingsperioden etter arbeidstrening i KIM, samt gjennom deltagelse i gruppemøter fått forståelsen av hvordan de kunne løse arbeidssituasjonen annerledes, og derav kommet tilbake til opprinnelig arbeidssted. En deltaker i kurs knyttet til reaktivisering av uføretrygdene gav uttrykk for å ha fått en ny forståelse av hvordan ting kunne vært gjort annerledes. Det hadde vært betydelig bedre om denne erkjennelsen hadde kommet tidligere i en sykmeldingsperiode hvor man har fått tid til å reflektere over samhandlingen i relasjonen.

En forskningsrapport fra Nasjonalt folkehelseinstitutt ved Hanne Therese Haugstvedt, viser at mange blir gående og vente på at noe skal skje, uten å vite hva de selv kan gjøre for å endre sin livssituasjon. Hun hevder at de instanser som i dag skal være den sykmeldtes mulige hjelpere blir opplevd som "avslørende kontrollører".

Opplevd fiendtlighet, hvor resultatet er tilbaketrekning fra arbeidsplass, blir forsterket når begge parter er usikre og ikke har tilstrekkelig kompetanse. Dette fører ofte til relasjonsproblemer med kollegaer på jobben.

6.4.2. Målsettinger

- Utvikle og utprøve metoder for at arbeidstakere med psykiske problemer i samarbeid med arbeidsplassen kan forebygge og forkorte sykefravær.
- Etablere nettverk mellom arbeidstaker som har psykiske vansker og nettverk mellom representanter for arbeidsgivere
- Bidra til å bedre dialogen og relasjonen på arbeidsplassen, for å oppnå optimal mestring av arbeidssituasjonen.
- Tiltaket skal første år gi et tilbud til minimum 18 – 24 personer med formål å innhente erfaringer med konseptet.

6.4.3. Tiltak

Tiltakene for å styrke dialogen mellom arbeidstaker (langtidssykmeldte) og arbeidsgiver er tenkt å foregå gjennom en prosessbasert dialog og hvor samhandlingsforløpet tilpasses til den aktuelle situasjon.

Styrking av den enkelte aktør er en grunnleggende tanke bak prosjektet.

Hovedinnfallsvinkel vil være å diskutere felles problemstillinger på tvers av bedrifter og yrkesgrupper for å forebygge stigmatisering av enkeltpersoner og bedrifter. Dette vil bidra til å normalisere reaksjonsmønstre og prosessforløp ved langtidssykemelding.

1. Samlinger for langtidssykmeldte på tvers av bedrifter.
Det er tenkt 3 til 4 samlinger som er kurspreget hvor ulike tema blir drøftet. Gjennom disse samlingene skal deltagerne bli styrket til å kunne ta opp temaet med arbeidsgiver på en god måte selv, eller se mulighet for hvilken type bistand man behøver.
2. Samling av bedriftsledere hvor blant annet temaene Løft metodikk og den vanskelige medarbeidersamtale taes opp. Arbeidsgiverne får mulighet til å diskutere sine opplevelser fra egen bedrift.
3. Man tenker seg også samlinger for kollegaer for å drøfte deres rolle vis a vis kollegaer når ting blir vanskelig. Dette skal skje på tvers av bedrifter. Dette gjøres uten at man gjør enkeltpersoner til gjenstand for diskusjon.
4. Gi tilbud om individuelle samtaler med den sykmeldte samt bistå i eventuelle trekantsamtaler mellom arbeidsgivere og sykmeldte, eller mellom kollegaer og sykmeldte. Det kan være at man har kollegaer eller arbeidstakerrepresentanter som kan bistå i prosesser på arbeidsplassen.

6.4.4. Brukermedvirkning i prosjektet

Prosjektet vil basere seg på en overordnet ideologi om at tiltakene skal utformes og gjennomføres på brukernes premisser.

Brukermedvirkningen på tre nivå:

1. Styringsnivå - gjennom at brukerorganisasjon får styringsgruppe plass.
2. Gruppenivå - gjennom at sykemeldte får delta på samlinger hvor deres perspektiv blir fremhevet. Participatory learning Activity baserer seg på hvordan mennesker kan få uttrykt sin mening i grupper og fremmet disse til de som har myndighet til beslutninger.
3. Individuell medvirkning
Dette skjer gjennom at den sykemeldte selv skal bli styrket til å ta egne valg ved at den sykemeldte så langt mulig selv skal styre det som skjer, dvs. hvordan prosjektet kan bistå utover de samlinger man iverksetter.

Den metodiske tilnærmingen skal bidra til å utvikle og synliggjøre muligheter som den enkelte har. Ved KIM senteret og Mental Helse Sør-Trøndelag har en stor erfaring med hvordan brukerdialoger kan bidra til å realitetsorientere personer på egne standpunkter. Gjennom å eksemplifisere rollemodeller for hvordan det er praktisk mulig å arbeide med egne problemer, samt finne støtte i et kollektiv med andre som står ovenfor en lignende situasjon. På denne måten kan brukere (sykemeldte) bli motivert til å handle aktivt og konstruktivt på egne vegne.

6.4.5. Ressursbehov

Det er behov for en stillingsressurs i forbindelse med gjennomføring av prosjektet. Videre er det behov for en del materiell og utstyr til tiltakene.

6.5. Stjørdal - Livskvalitet gjennom deltakelse og mestring

6.5.1. Innledning

Erfaring fra forebyggende arbeid med voksne mennesker med psykiske vansker, viser at det er behov for mestringsopplevelser for alle mennesker. Ut fra positive erfaringer om at en kan jobbe målrettet for å skape mestring, ble det bestemt at en skulle lage "Prosjektet mestring" for 13 åringer.

Dette er et prosjektet som skal ha fokus på det å være ung og å bruke naturen. Ønsket er at ungdom skal utvikle gode relasjoner, få et forhold til naturen og gjennom trygge rammer erfare nye sider ved seg selv.

Hvorfor er dette et godt opplegg?

For at barn og ungdom skal utvikle seg har de et behov for mestringsopplevelser. Det er laget et opplegg der naturopplevelser blir et resultat av deltagelse og mestring. Det spenner seg fra ro rundt bålet til ulike aktiviteter, hvor grener av ekstremsport inngår. Å mestre slike utfordringer vil gi hver enkelt ungdom en opplevelse av å måtte stole på egne ferdigheter, samt at en ser betydningen av å samarbeide med andre, inspirere dem til å bruke skog, mark og natur på en ny måte. Grunntanken er at alt skal være en opplevelse. Fra å kjenne på stillheten og roen ute i skogen, til de mest krevende utfordringer.

Hensikten er livskvalitet gjennom deltakelse og mestring. Dette er i samsvar med stortingsmelding nr 16 "Forebyggende arbeid. Barn, ungdom og fysisk aktivitet", og Nou: "Det er bruk for alle", der Empowerment er et sentralt begrep i framtidens forebyggende arbeid.

I dette prosjektet er Narrativ terapi (Ken Wright) og Positiv psykolog (Raymond Lemay) i faglig forankring. Dette samt ergoterapeutenes ”flow” teori (Mihaly Csikszentmihalyi).

6.5.2. Målsettinger

- inspirere og legge til rette for at alle unge skal kunne mestre ulike situasjoner i naturen.
- bidra til at de unge kommer i gang med en varig rehabiliteringsprosess

6.5.3. Organisering og drift

En ønsker å nå et ”tverrsnitt” av 13 åringer, da disse står med ” en fot i barneverden og en fot i ungdomsverden ”. Ungdommene fra tilfeldig utvalgte skoler vil få et søknadsskjema der de kan søke om å få være med på turen. En har valgt å kalle dette opplegget for villmarksleir. Det vil bli trukket ut to lag med ca. fire elever på hvert lag. Det vil være like mange fra hvert kjønn. Dette vil skje i samarbeid med skolen og kommunen innenfor en kommunal organisering. Deltakerne vil bli trukket ut, tilfeldig, på et arrangement på skolen.

I forprosjektet viste dette seg å gi en god spredning på deltakernes ferdigheter og bakgrunn. Videre erfarte en da det ble gitt informasjon om forprosjektet at dette var noe ungdommene var svært interessert i, og det var stor søknad om å få være med. Dette sier noe om behovet for slike opplevelser hos målgruppen.

Turen vil bli filmet av et profesjonelt produksjonsselskap (TMM), i samarbeid med to elevbedrifter på medialinja på Ole Vig videregående skole. Målet med filmen er å få dette ut på riksdekkende TV. En tenker seg her en programserie der en følger de to lagene i de ulike situasjonene. Her vil det være et visst konkurranseelement for å gjøre det litt spennende og seervennlig i forhold til TV og ungdom.

Det skal også lages videoer av de ulike utfordringene, slik at disse kan brukes inn mot skoleverket i etterkant. Hvis ønskelig, kan en bistå skolene med å skolere lærere i de ulike opplevelsaktivitetene. Ungdomssatsinga til Mental Helse ønsker også å bruke dette opplegget i etterkant.

Samarbeidspartnere er Mental Helse Norge, Stjørdal Kommune, Nord Trøndelag fylkeskommune, Midt norsk kompetansesenter for rusfaget, TMM, Team Exitement og Medialinja på Ole Vig Videregående skole og TISIP.

Ledere vil være 5-6 personer som alle har et stort engasjement i både ungdomsarbeid og fysiske aktiviteter. Flere av lederne jobber allerede med en slik tilnærming til ungdomsarbeid og har brei erfaring med ungdom og naturopplevelser.

Flere sentrale samarbeidspartnerne vil være økonomiske bidragsytere og de har alle et ønske om at dette skal være et samarbeidsprosjekt mellom flere instanser og en håper at INTERREG også vil være med på dette prosjektet.

Som et delprosjekt i grensesprengende omsorg, ser en for seg et samarbeid på tvers av landegrensene. Det vil bli med en aktør fra Midt-Sverige(Østersund). De to gruppene som skal være med i Prosjekt Mestring er tenkt å representere henholdsvis Midt-Norge og Midt-Sverige. Med dette får en ivaretatt målene for grensesprengene omsorg i et og samme prosjekt.

6.5.6. Ressursbehov

For å kunne gjennomføre dette prosjektet kreves en stilingsressurs samt en del investeringer i utstyr. Det kreves også reisemidler for deltakelse i fagnettverk. Dersom en legger opp til å ta imot brukere fra begge sider av grensen krever dette også noe ekstra ressurser i forhold til reiser og møter.

6.6. Rennebu - Dagaktivitetstilbud Bergtun gård

6.6.1. Innledning

Bertun gård ligger i Rennebu kommune i Sør-Trøndelag. En kommune med synkende innbyggertall og hovedvekt på jord- og skogbruk. Hovedbruket ligger på 210 moh, men mye av jorda og skogen er spredt på flere teiger i bygda, i flere høydeler. Bruket er på ca 175 da dyrka mark og ca 560 da produktiv skog. Gården er med i flere fellestiltak bl.a felleseter og omfattende maskinsamarbeid.

Drifta er basert på melkeproduksjon fra kyr på ca 105.000l i kvote, kjøttproduksjon på storfe av oksekalver fra melkekyr og noen ammekyr, kjøttproduksjon på ca 70 vinterfôra sau. Det er også noe grønnsaker, potet, bær og blomsterproduksjon. I tillegg drives balansekvantummet i skogen, på ca 60 m³, ut.

Bergtun gård startet med ”Inn på tunet”- tilbud våren 2002. Kjøper av dette tilbudet er Rennebu kommune.

Brukere: 1 dag pr. uke har de en avtale med psykisk helsevern der de foreløpig har 2 faste brukere. I tillegg har de tilbud til skolen men har ingen avtale foreløpig.

Aktiviteter: Det er svært allsidige aktiviteter som i hovedsak er knyttet til gårdsdrifta. Arbeidet er tilpasset brukerne og er oftest innen hagebruk, verksted og husdyrstell. I tillegg blir det en del friluftsliv, håndverk og lek.

6.6.2. Målsetting

Paret ser behov for å skaffe seg kontakter og kunnskap fra flere arenaer og tror det er mye å hente i et samarbeid med andre nytenkende prosjekter, både i Sverige og Norge. Samtidig er

de villig til å dele sine erfaringer med dem. I de spredte og små fagmiljøene som eksisterer er behovet for større kontaktflate stor og en tror at vi kan lære mye også ved å fortelle om eget arbeid, og håper å ha noe å bidra med til de andre i prosjektet.

Målene med å delta i prosjektet Grensesprengende omsorg er således å:

- utvikle og utvide tjenestetilbudet
- delta i et faglig nettverk
- formidle erfaringer til andre

6.6.3. Organisering:

En avtale med Rennebu kommune regulerer bl.a. ansvarsforhold, økonomiske betingelser. Det er enhetsledere i kommunen som er kommunens ansvarlige. Den daglige kontakten er lederen for den aktuelle brukergruppen. Disse er ansvarlige for det helsefaglige og pedagogiske. Videre har kommunen ansvar for å fylle tilbudet med brukere og sørge for skyss.

Gårdbrukerparet på Bergtun gård, er selvstendig næringsdrivende og har ansvar for alt det praktiske og den fysiske tilretteleggingen, samt forberede og gjennomføre driften av tilbudet.

De står for egen ”regning og risiko” og har bakt inn dette i den økonomiske kompensasjonen som kommunen gir. De står fritt til å ta inn andre brukere og bestemmer hva innholdet i tilbudet er, men har nært og åpent samarbeid med kjøperen, Rennebu kommune. Avtalen vil endres etter ressurstilgang og kjøpers behov.

6.6.4. Tiltak

I samarbeid med Rennebu kommune vil de legge spesiell vekt på tilbudet til skolen. De ønsker å bedre egen kompetanse, øke kvaliteten og kunne ta i mot flere elever med lærevansker eller tilpasningsvansker

I samarbeid med kommune/skole kan en til to elever bli en del av prosjektet.

De vil delta på samlingene og studieturene som prosjektet har med to fra kommunen og to fra gården. I tillegg vil de også se etter mulige andre kurs å delta på. De kan ta imot besøk og bidra med de erfaringene de så langt har skaffet seg.

6.6.5. Ressursbehov

Dette prosjektet har behov for en stillingsressurs for prosjektledelse samt midler til reiser for deltakelse i fagnettverk. Videre kreves det en del lokalkostnader..

6.7. Orkdal - Rehabilitering av barn og unge

6.7.1. Innledning

Det er et stort behov for økt kapasitet for midlertidig og mer langvarig plassering av barn og unge med spesielle behov på bakgrunn av tilpasningsvansker og psykiske lidelser, ofte i en kombinasjon av ulike problemer som de unge strir med.

Et ektepar i Orkdal som eier to gårder og siden 1980 har drevet en omfattende jordbruksvirksomhet, kan nå tenke seg å legge om driften på den ene gården i retning av omsorg og

rehabiliteringstjenester. Gården ligger fint til med lett adkomst til turterreng, fiskevann, skog og fjell og gir rike muligheter for et variert aktivitetstilbud.

De ønsker å starte med lette klientgrupper i startfasen. Det inkluderer barn, ungdom og voksne med tilpasningsvansker i samfunnet og personer i rehabiliteringsfasen etter institusjonsopphold.

6.7.2. Målsetting

- Etablere et rehabiliteringstilbud for barn og unge med spesielle behov
- Utvikle et variert aktivitetstilbud i tilknytning til gårdsdrift og friluftsliv
- Utvikle et stabilt driftskonsept og avtaler med samarbeidspartnere, som sikrer langsiktig drift

6.7.3. Organisering av virksomheten - driftsmodell.

De ønsker å opprette et Aksjeselskap. Selskapet leier lokaler på gården Løkken i Orkdal. Gården eies av stifterne av selskapet. De ser for seg 3 døgnplasser og 3 - 5 dagplasser.

Når det gjelder døgnplasser, regner de hele fylket som inntaksområde. Derimot er dagplassene fortrinnsvis tiltenkt personer fra nærkommunene.

Orkdal Kommune og Helseforetak Midt- Norge kan være viktige samarbeidspartnere. I startfasen ønsker en å ha langtidsklienter, men ikke permanent plassering.

Aktuelle aktiviteter:

- Læring av elementære daglige rutiner for eksempel personlig hygiene og matstell/ernæring.
- Friluftsliv, arbeidstrening og undervisning.
- Omgang med dyr.
- Samtale
- Omsorg
- Ro og ettertanke.
- Henting og bringing av dagklienter.

Arbeidsinnsatsen fra de unge er ikke beregnet til å ha noen lønnsomhet, og det presiseres at klientene ikke skal utnyttes i gårdsvirksomheten

6.7.4. Faglig bakgrunn

Ekteparet har ulike faglige bakgrunn som kan komme til anvendelse i forbindelse med et slikt prosjekt.

Hun er utdannet sykepleier og har arbeidet ved somatisk sjukehus både som avdelingssykepleier og vanlig sykepleier. Hun er spesielt interessert i psykiatri, samtale med pasienter og ernæring, med hovedvekt på forebygging av alle typer sykdommer. Med sin helsefaglige bakgrunn, er det derfor rimelig at hun skal inneha det faglige ansvaret for virksomheten.

Han er siviløkonom med erfaring fra privat næringsliv og 15 års erfaring som lærer ved videregående skole. Han skal ha administrativt ansvar og tildeles oppgaver innen undervisning og arbeidstrening.

6.7.5. Ressursbehov

- Det trenges midler til utvikling av driftskonsept og aktivitetstilbud
- Deltakelse i faglig nettverk
- Veiledning i en oppstartingsfase

Når driften er kommet i gang, må det knyttes 4 årsverk til virksomheten, som dekker fagområder og kapasitet utover det innehaverne har.

6.8. Strømsund- Skofore - omsorgskooperativ

6.8.1. Innledning

Skofore er et kooperativ/økonomisk forening hvor utviklingshemmede er medlemmer (deleiere) sammen med de ansatte, FUB og andre interessenter. Foreningen ble startet den 15/1 1986 og har 20 medlemmer, en egen juridisk person og omsorgsleder?

Omsorg i form av daglig sysselsetning i forhold til omsorgsloven LSS § 23 ble startet som et supplement til dagsenter.

6.8.2. Målsetting

- Evaluering av driften
- Foreta nødvendige omlegginger som kan sikre en fortsatt økonomisk og faglig forsvarlig drift

6.8.3. Organisering og drift

Basisen for tjenestene er kommunens kjøp av omsorgstjenester og i tillegg inntekter av det arbeid som utføres. Formelt sett er en ikke bundet til et spesielt antall plasser, men kommunen vil gjerne at kooperativet skal øke antall brukere. Imidlertid har kooperativet sagt nei til økning. 6 brukere arbeider i gruppen og 1 bruker har sluttet i kooperativet og begynt å jobbe på en rideskole som tilhører Strømsund kommunes egen dagvirksomhet.

Skofore har 2 personer ansatt i 100% stilling, men for tiden arbeider personalet 80% på grunn av den økonomiske situasjonen. Arbeidet kan bestå i vaktmestertjenester, flyttinger, gressklipping, vedhugging, montasjer/legoarbeid for tiden jobbes det bare med montering av veggventiler. Hver uke har en bruker sammen med personalet ansvar for kjøkken samt tillaging av lunsj og kaffe. Kjøkkenvakten ruller innen gruppen med en uke hver.

Alle brukerne har trygd og en godtgjørelse på sek 31,- pr. dag. Maten koster sek 20,- pr. dag. Skofore stenger 4 uker om sommeren for ferieavvikling. Alle som arbeider der har egen nøkkel slik at de kan benytte maskinene i lokalene om kvelden eller i fritiden til eget bruk.

6.8.4. Brukermedvirkning

FUB Strømsund deltar aktivt i deres styrearbeid. Styret består av 5 personer.

6.8.5. Tiltak

- Gjennomføre et evalueringsprosjekt og følge dette opp med nødvendige interne justeringer
- Revurdere og reforhandle avtaler i tilknytning til virksomheten
- Etablere større grad av samarbeid mot omgivelsene

6.8.6. Ressursbehov

Det trengs midler til evalueringsarbeidet

I forbindelse med videreutvikling og nødvendige omlegginger trengs det midler til en stillingsressurs samt utviklingsmidler knyttet til produksjonsomlegginger

Det er også behov for midler til å delta i fagnettverk

6.9. Østersund – MICA retten til et eget liv

6.9.1. Innledning

For de fleste er arbeidet en viktig del av livet. I vårt samfunn er det betydningsfullt for individet å ha et arbeid, det gir verdi.

For mange betraktes jobben som en selvfølgelighet, men ikke alle har like store muligheter for å komme ut på arbeidsmarkedet. Funksjonshemminger av ulike slag gjør det vanskelig for mange grupper å delta i samfunnets fellesskap. MICA har visjonen som at *”Alle skal kunne arbeide ute i samfunnet”*, således står forkortelsen MICA for *”Mennesket i centrum – arbeide”*. Det er utviklet en tretrinnsmetode for å hjelpe mennesker med funksjonshemminger å komme i arbeid med ordentlige jobber. Med arbeidet skapes et sosialt fellesskap som øker selvfølelsen og livskvaliteten. Tiden som brukes på de ulike trinn er individuell, når arbeidstakeren er klar tas et nytt trinn mot et selvstendig liv med arbeid. For de fleste er arbeidet en viktig del av livet. I vårt samfunn er det betydningsfullt for oss som individer å ha et arbeide. Det gir verdi.

6.9.2 Målsetting

Målgruppene innen MICA er blandet og de arbeider ut fra gjeldende lov. Loven om støtte og service for visse funksjonshemminger – LSS og sosialtjenesten SOL.

6.9.3. Gjennomføring

Det finnes i dag en sterk interesse for et samarbeid med et jordbruksforetak som holder dyr og andre høvelige arbeidsoppgaver. En såkalt 2 trinns gruppe. En ansatt og et visst antall brukere skal sammen med gårdbrukeren utføre ulike arbeidsoppgaver på gården. For å kunne gjennomføre dette må gruppen ha tilgang til en egen buss.

I MICAs 2 trinns grupper arbeider brukerne med støtte fra en ansatt. Arbeidet skjer i et realistisk miljø på bedrifter/arbeidsplasser ute i samfunnet for eksempel innen hotell og restaurant, kolonialbutikker eller verksteder. I et naturlig møte mellom mennesker skapes et sosialt fellesskap med de øvrige ansatte på bedriftene.

På det andre trinnet videreutvikles brukerens muligheter til delaktighet ut fra egne ressurser. Det gir økt selvfølelse, økt livskvalitet og når brukeren er klar går han videre til neste trinn.

6.9.4. Samarbeidspartner

LRF – Lantmännens Riksförbund hjelper til med å finne passende landbruk. Eierne av jordbruket er den som både arbeider sammen med gruppen og fordeler arbeidet på gården.

6.9.5. Ressursbehov

Østersund kommune og MICA-senteret har behov for en stillingsressurs til koordinering av prosjektet på svensk side. Videre har de behov for stilingsressurser for å utvikle tilbudet med tilrettelagt arbeid på en eller flere gårder. Her vil det også være behov for transport av brukere til og fra gården.

6.10. Østersund - LOFOTA personalkooperativ

6.10.1. Innledning

Ved årsskiftet 2002-2003 ble det startet opp et personalkooperativ i Østersund, som leverer omsorgstjenester til 6 utviklingshemmede. Kooperativet er lokalisert i et ordinært boligområde hvor det finnes en rekke kommunale serviceboliger. Østersund kommune stiller lokaler til disposisjon for personale og fellesareal. Den enkelte beboer har kontrakt med sosialnemnden og betaler for sin egen leilighet.

Kooperativet har en driftsavtale med Østersund kommune fram til 31. desember 2006. I kooperativet arbeidet 4 personer hvorav en har det formelle lederansvaret. Ettersom Kooperativet er så vidt nyoppstartet er det et stort behov for videreutvikling av tjenestene, selv om mye allerede er kommet inn i godt organiserte former. Kooperativet får allerede en rekke henvendelser fra instanser som ønsker å få kjennskap til de erfaringer de har høstet så langt.

Det legges stor vekt på å utvikle et personlig engasjement og ansvar for virksomheten hos de som arbeider i kooperativet samt forbedre mulighetene for brukermedvirkning. Kooperativet har for øvrig faste medlemsmøter og møter med brukere og pårørende.

6.10.2. Visjon

- Personalkooperativet Lofota skal tilby hver bruker den beste kvalitet med individuell omsorg, slik at den enkelte får mulighet til å oppdage og oppleve positive sider ved livet.

- Kooperativet skal utvikle virksomheten slik at både brukere og personale blir ettertraktet og i forkant av utviklingen, uansett hvilket land, språk eller religion man sammenligner med.

6.10.3. Mål

- Videreutvikle personalkooperativet i retning av å kunne gi et mer fullverdig tilbud på dagtid for beboerne
- Videreformidle erfaringene fra driften av kooperativet

6.10.4. Aktuelle tiltak

- Evaluering av driften av kooperativet
- Oppretting av et dagaktivitetstilbud for enkelte av beboerne

6.10.5. Ressursbehov

- Evalueringsprosjekt
- Midler til å delta i fagnettverk og til formidling av erfaringene
- Resurser til utvikling av virksomheten

6.11. Jämtland - Inn på tunet/grønn omsorg

6.11.1. Innledning

Som det framgår av beskrivelsene av delprosjektene er det i Norge en betydelig aktivitet innenfor grønn omsorg, dvs. såkalte ”inn på tunet” prosjekter hvor gård som ressurs tas i bruk for å tilby sysselsetting og tjenester for personer med store bistandsbehov. På svensk side er det også stor interesse for å utvikle større aktivitet innenfor dette feltet.

Landbrukarnes Riksförbund – LRF gjennom Østersundskontoret har engasjert seg for å initiere delprosjekter, som en kombinasjon av landbruks- og omsorgsvirksomhet. Fra dem har vi fått en liste med aktuelle landbrukere som kan tenke seg å gå inn i dette feltet. Foreløpig er en ikke kommet så langt at dette er definitivt avklart, mulighetene ligger tydeligvis til rette for å etablere slike prosjekter i Østersund i nærliggende kommuner.

6.11.2 Aktuelle prosjekter

I henhold til de konkrete forslag vi har fått fra LRF, kan det være mulig etablere til sammen 2-3 prosjekter "Inn på tunet" prosjekter i henholdsvis; Østersund kommune, Kromkom kommune eller Bräcke kommune. Disse prosjektene kommer i så fall i tillegg til at MICA for egen del går inn på et samarbeid med noen landbrukere

6.11.3. Ressursbehov

For å kunne gjennomføre prosjektene er det behov for en stillingsressurs til prosjektet samt utviklingsmidler og midler til å delta i et faglig nettverk. Dette gjelder hvert enkelt av "Inn på tunet" prosjektene. For noen av landbrukerne vil det kunne være nødvendig å foreta investeringer for å gi en tilfredsstillende tilrettelegging samt at det vil kunne påløpe utgifter til transport for at brukere skal kunne delta i tilbudene.

Som tidligere nevnt, er også to aktuelle delprosjekter utenom Interreg III A tatt med i rapporten. Beskrivelsen av disse følger nedenfor.

6.12. Timrå kommune - Söråker utvecklingsboende

6.12.1. Innledning

"Söråker utvecklingsboende" startet i april 2002 opp i Timrå kommune nord for Sundsvall. Tilbudet er rettet mot personer med ulike former for funksjonshemming. De som bor i kooperativet har pensjon eller sykepenger.

Det er plass for 10 beboere, men forløpig utnyttes kun 8 plasser. Alle har egen leilighet, men det finnes også fellesarealer.

En forsøker å finne sysselsetting til beboerne. Eventuelle ledige plasser er i Timrå kommunes utegruppe som blant annet driver med vedhåndtering, 1 beboer arbeider på et dekkverksted

for bil. Det er også samarbeid med Härnösand som har en spesialutdanning for personer med dysleksi. Det er også noen som leser på ”komvux” og ”särvox”. Imidlertid arbeides det hele tiden for å få flere ut i jobb eller aktivitet.

Ettersom samvirket er ganske nytt er det fortsatt i en oppbyggingsfase og problemene må tas etter hvert. Når man startet kooperativet ble samtlige naboer i omkringliggende hus informert, slik at de visste at kooperativet skulle starte. Kooperativet har også hatt informasjonsmøter om beboerne med bl.a. ca 60 foreldre tilknyttet en barnehage som ligger i nærheten og det er også planlagt informasjonsmøter på skolen og fritidstilbud for at omgivelsene skal få bedre kunnskap og forståelse for botilbudet.

6.12.2. Målsettinger

- konsolidere driften
- videreutvikle sysselsettingstilbudet for beboerne
- utvikle en modell for brukermedvirkning
- formidle erfaringene fra kooperativmodellen

6.12.3. Organisering og drift

Virksomheten er organisert som et personalkooperativ med 4 eiere og 5 ansatte. På sikt er det planer om å øke med ytterligere en ansatt. En plass koster sek 2.400,- pr døgn. Plassene kjøpes av ulike kommuner helt fra Kungälv til Örnsköldsvik. Pr i dag kjøper Timrå kommune kun en plass av kooperativet.

6.12.4. Metodisk til nærming

De funksjonshemmede har ulike diagnoser med alt fra Asberger, ulike psykiatriske lidelser til institusjonsskader, men pedagogikken man jobber ut fra kalles ”Bodenmodellen” som synes å passe til alle beboerne. Alle har plass i henhold til LSS.

Bodenmodellen bygger på en modell som minner om ”teach-metoden” men hvor man har lagt til hvorfor og begynner med å løfte fram problemet eller det som skal skje.

Man går ut fra noe som heter ”sosiale historier” som skrives i jeg form, man begynner med bekymringen/problemet, legger så til en forklaring, f.eks. hvordan gikk det til m.v.

Det avsluttes med et svar som skal være positivt mht. hvordan man skal kunne forandre eller jobbe med problemet. Deretter får personen selv lese og da får personen en annen forståelse og kan således bearbeide det som har hendt på en bedre måte.

Kooperativet har et hus i Funäsdalen som heter ”Grönländan”. Dit drar man til tider på ferie og ulike aktiviteter. Ved for eksempel en reise till Funäsdalen, planlegges den i god tid med bilder, tidspunkter og dager. Alle stopp finnes med på bildene under reisens gang.

Pakkeliste, og dato for hjemreise mm. Dette for at personen skal få trygghet i alt som skal skje.

Det skjer en detaljert planlegging mht. hvordan det skal kunne foregå når en person er på vei mot en mer selvstendig boligsituasjon. Utviklingstrinnene kan være som følgende:

1. Sörgårdens utviklingsbolig
2. Støtteleilighet til boligsamvirket (denne leilighet kan da være kjøpt av kooperativet og beoeren får leie den av samvirket).

3. Når beboeren ikke lenger trenger støtte fra personalet, kan beboeren få kjøpe leiligheten av kooperativet eller kjøpe seg leilighet et annet sted. Beboeren tar beslutning om dette selv.

6.12.5. Brukermedvirkning

Noen form for ”brukerråd” eller beboerrepresentant med innflytelse på styringa av botilbudet finnes ennå ikke, men kan være en mulighet for framtida.

6.12.6. Tiltak

Gjennomføre et evalueringsprosjekt

Etablere et utvidet tilbud i forhold til sysselsetting og fritid

6.12.7. Ressursbehov

Det er behov for ressurser for å gjennomføre evalueringen. Videre vil det være behov for midler til å utvikle et mer omfattende tilbud mht. sysselsetting. Her vil det være behov for innsatsmidler samt ressurser til veiledning. Det trenges også ressurser for å kunne delta i et fagnettverk

6.13. Sundsvall - MAIT- brukerkooperativ

6.13.1 Innledning

Mait er et brukerkooperativ for utviklingshemmede i Sundsvall hvor 7 brukere selv har eierskap i kooperativet. Kooperativet driver et danseband.

Bandet har vært drevet i 2 år som et prosjekt med kultur og fritidsforvaltningen som ansvarlig for prosjektet, men som nå har blitt et permanent daglig sysselsettingstilbud utformet som et brukerkooperativ.

I tillegg til å trene og booke inn spillejobber har Mait leid et hus i nærheten av sentrum av Sundsvall av Frelsesarmeen. Tanken er at Kooperativet skal ivareta huset og sette i stand lokalene. I lokalene foregår dans- og musikkgruppe med afrikansk dans, syforening m.m.

Virksomheten Mait er et kooperativ med mange utviklingsmuligheter som kan gi mer arbeid i ulike former til flere tjenestemottakere. Ifølge eierne /brukerne selv har Mait gitt fantastiske muligheter for dem som de ikke tidligere har hatt. Alle trives og får være med på å planlegge, bestemme og iverksette ideene som framkommer.

Mait har en egen hjemmeside : <http://www.maitraidernu> Her kan man få informasjon om det meste, lytte til deres musikk, booke inn forestillinger og lese om hele det tidligere prosjektet.

6.13.2. Målsetting

- Videreutvikle Mait som brukerkooperativ
- Utvikle Maits rolle som ansvarlig for driften ved allaktivitetshuset
- Etablere et mest mulig konstruktivt samarbeid med de øvrige brukerne av Allaktivitetshuset
- Formidle erfaringene fra Mait til andre

6.13.3. Organisering og drift

Dansebandet drives som et brukerkooperativ. Det er 7 brukere som er eier i kooperativet og som i fellesskap styrer virksomheten. Dersom noen skal søke seg inn i kooperativet skjer dette gjennom skriftlig søknad hvor brukerne selv behandler søknaden og bestemmer om søkeren får plass.

Sundsvall kommune har ansvaret for å yte personaltjenester til kooperativet, dvs. støttepersoner som hjelper de utviklingshemmede med driften. I alt er det tiltenkt 2 stillinger til dette, men for tiden utnyttes bare en av stillingene.

Ved siden av å drive musikkvirksomhet med øving og spillejobber, har bandet fått ansvar for drift av et allaktivitetshus. Kooperativet leier dette av Frelsesarmeen for en rimelig leie. Tanken er at kooperativet skal drive huset som en del av sysselsettingen. De renoverer og jobber for å sette i orden lokalene, som man har store planer med.

For å organisere driften av huset er det startet en egen husforening satt sammen av ulike foreninger. Det er dannet en husforening i samarbeid med ulike foreninger samt i samarbeid med "Bildra" som er frikirkens studieforbund. Mait leier ut lokalene til husforeningens organisasjoner. Utleie til disse aktivitetene bidrar til å redusere utgiftene til Mait.

6.13.4. Tiltak

- Evaluering av driftsmodellen i tilknytning til Allaktivitetshuset
- Iverksetting av utviklingsarbeid ved allaktivitetshuset
- Formidlingsvirksomhet gjennom reise og opptreden

6.13.4. Resursbehov

Det er behov for en stillingsressurs for å drive utviklingsarbeid av virksomhetene ved allaktivitetshuset samt midler til utstyr og tilrettelegging av Mait sine aktiviteter der. Det er behov for midler til å kunne delta i et fagnettverk og til å kunne bidra til å formidle erfaringer fra egen virksomhet.

7.0. Utdanningsprosjekt

7.1. Innledning

I forbindelse med forprosjektet er det avdekket et betydelig behov for kompetanseoppbygging i forhold til hvordan man kan utvikle, etablere og drive alternative omsorgstjenester. Både gjennom nettverkssamlingene og gjennom direkte kontakt med mulige deltakere i hovedprosjektet, har det framkommet at det finnes en rekke mulige måter å organisere tjenestene på. Det er avdekket store forskjeller i måten å drive omsorgstjenester på mellom de ulike kommunene og til en viss grad også mellom Jämtland og Trøndelag.

Som det framgår av rapporten, finnes det en rekke praktiske og faglige barrierer en står ovenfor i forbindelse med etablering av slik virksomhet. Det kan derfor ofte være tilfeldig hvilke valg som blir gjort og det er et stort behov for veiledning og skoling.

7.2. Utdanningsmoduler

Et sentralt mål for prosjektet er å bidra til kompetanse oppbygging i forhold til alternative driftsformer innenfor sosial- og omsorgstjenestene. Det vil være et viktig anliggende for prosjektet å bidra til dette gjennom å utvikle et utdanningstilbud basert på ulike moduler. En kan her tenke seg moduler rettet mot:

- Etablering av alternative tjenestetilbud i offentlig eller privat regi med vekt på praktisk entreprenørskap eller intraprenørskap
- Alternative driftsformer og organisasjonsmodeller i arbeid med mennesker med store bistandsbehov
- Etikk og menneskesyn knyttet til arbeid med mennesker med store omsorgs og bistandsbehov
- Lovgivning og regelverk i forbindelse med etablering og drift av alternative tjenester

7.3. Samarbeid

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har et samarbeid med Øya videregående og Høgskolen i Sør-Trøndelag. I tillegg er det aktuelt å trekke inn gårdbrukere som har etablert tilbud innen grønn omsorg/inn på tunet, kommuner og andre regionale aktører. En tar sikte på å utvikle et tilbud som bygger på erfaringer blant bønder i etableringsfasen, kommunene og andre grupper.

Selv om det allerede eksisterer enkelte kurstilbud for denne målgruppen i Sør-Norge, er det likefullt behov for et utdanningstilbud som ivaretar det lokale særpreget og gjør bruk av den regionale kompetanse.

7.4. Ressursbehov

Det er behov for stillingsressurser for å utvikle fagtilbudet samt til å videreføre det samarbeidet som er etablert. Det vil også kunne være aktuelt å etablere et samarbeid med Midt Högskolan på dette området. Dette vil medføre behov for midler til en del reisevirksomhet.

8.0. Brukerundersøkelse

8.1. Innledning

Som et ledd i prosjektet har en ved Mica senteret gjennomført en brukerundersøkelse. De områder en har gått inn på er som følger:

- Trivsel / servicetilbud på MICA
- Medinflytelse
- Brukerrådet
- Integrering
- Samarbeide MICA / Boligen

JOBB FRÅGOR

8.2. Metode

I pleie- omsorgsnemdens bestilling til Mica finnes et visst antall kvalitetsdimensjoner som skal være oppfylt. MICA må gjøre kvalitetsmålinger utfra nemdens krav.

Utfra disse krav ble det gjennomført en brukerundersøkelse i februar/mars i år, hvor man gikk ut til brukerne. Erfaringer gjorde at man satset på enkle spørsmålsstillinger, som kunne besvares med ja eller nei. Det ble utlevert 315 spørreskjema og man fikk tilbake 281 utfylte skjema.

For å klargjøre meningene og gjøre det enkelt å svare, ble svaralternativene framvist ved hjelp av pictogrambilder med fargemarkeringer rundt. Grønt for ja og rødt for nei. Tanken var at men i så stor utstrekning som mulig skulle få velge svaralternativ selv, selv om man ikke kunne lese og fikk spørsmålet lest opp for seg, kunne man tolke bildet og selv velge at svar. På slutten av undersøkelsen fikk brukerne selv skrive ned sine meninger. Disse ble samlet under overskriften. "Brukernes egne meninger". Man fikk 3 uker på seg til å fylle inn og besvare spørreskjemaet og fikk en MICA kopp som takk for bevarelsen.

Spørreskjemaet besto av tilsammen 25 spørsmål. Trinn 1 og 2 besvarte bare 17 av disse. Spørreskjemaene skiller seg altså mellom de ulike grupper ved antall spørsmål, slik at det ble mulig å skille LLS og SOL fra hverandre. I tillegg ble spørsmålene tilpasset det enkelte trinn.

En ønsket en så beskrivende undersøkelse som mulig, slik at det kunne brukes som arbeidsredskap for MICA i det fortsatte utviklingsarbeid. I forbindelse med brukerundersøkelsen har det således foregått kvalitetsdiskusjoner mellom prosesseiergruppen og arbeidsledelsen som har formulert innholdet. Dette har gitt muligheter for å nyansere problemstillinger og funn utover det som framkom i spørreundersøkelsen.

8.3. Oppsummering av resultatene

Ut fra de svarene som har kommet inn, kan en oppsummere resultatene i følgende hovedpunkter:

Trivsel / servicetilbud på MICA.

Trivselen hos brukerne er høy og de opplever arbeidet som viktig. De har også tatt del i og vet om det aktivitetstilbudet som finnes ved MICA.

Medinnflytelse

De vet hvem de skal vende seg til for å uttrykke sine behov og ønsker. Majoriteten opplever at MICA tar hensyn til deres behov og ønskemål. En stor del av brukerne vil være med og påvirke hvilket personale som skal jobbe med dem.

Brukerrådet.

Ett fåtall av brukerne kjente til Brukerrådet og har heller ikke pratet med noen av representantene.

Integrering i samfunnet.

Spørsmålet ble stilt til brukere som var plasserte i trinn 2 og trinn 3. De svarte med stor majoritet at de blir fint møtt på sine respektive arbeidsplasser.

Samarbeid mellom MICA / Boenheten

Majoriteten av brukerne mente at de får arbeide/ ha fri når de selv ønsker det (ca 75%). Det er ca:10 % av brukerne som ikke får den hjelp de mener at de behøver for å komme seg til jobben.

9.0. Plan for videreføring

9.1. Innledning

På bakgrunn av resultatene i forprosjektet vil det bli fremmet en ny søknad om interregmidler for å gjennomføre et treårig hovedprosjekt som inkluderer de fleste av de delprosjekter som er beskrevet i denne rapporten. I den videre prosess med formulering av en søknad kan noen prosjekter falle ut og andre komme til.

9.2. Mål for hovedprosjekt

I hovedprosjekt er det et sentralt å videreføre den faglige dialogen som er etablert innenfor det fagnettverk som er bygd opp i forprosjektet. For øvrig kan målene settes opp i følgende punkter:

- Bidra til et tettere samarbeid mellom kommuner og virksomheter i Trøndelag og Jämtland som arbeider med å utvikle modeller for alternativ tjenesteyting i omsorgs- og sosialsektoren
- Bidra til å videreutvikle virksomheter og etablere delprosjekter med alternative modeller og driftsformer
- Utforme tilbudene på brukernes premisser på bakgrunn av dialog med brukerne og vektlegging av muligheter til reell medvirkning
- Gjennomføre evaluering av virksomhetene og delprosjektene i forhold til kvalitet og brukertilfredshet
- Avklare behovet for å kompetanseheving i forbindelse med drift av tjenester etter alternative modeller.
- Planlegge og iverksette kompetansehevende tiltak for å styrke delprosjektene og dets samarbeidspartnere

I tillegg er det selvsagt et viktig mål at de tjenestene som blir produsert i tilknytning til prosjektet minst er på et kvalitativt likeverdig nivå med eksisterende tjenestetilbud.

For å kartlegge måloppnåelsen i prosjektet, blir det viktig å gjennomføre en evaluering av aktuelle virksomheter som inngår i prosjektet. Evalueringen må fokusere på tjenestens kvalitet og brukertilfredshet samt hvordan alternative løsninger har bidratt til eller motvirket måloppnåelse.

Det kunne vært ønskelig med komparative undersøkelser, men hvor vidt dette kan la seg realisere vil avhenge av ressursrammen en vil disponere. For øvrig vil det også handle om prosjektets innretning mot praktiske resultater eller mot evaluering/forskning. Prosjektet skal i første rekke være et praktisk innrettet prosjekt, men gjøre evalueringer i den utstrekning dette er nødvendig for å utvikle delprosjektene og dokumentere resultatene fra ressursinnsatsen.

9.3. Tiltak

Tiltakene i en videreføring av prosjektet er i første rekke de ulike delprosjektene som er beskrevet i kapittel 6:

På norsk side

- Melhus - Oppigård arbeidssenter
- Orkdal- Elverhøy allbrukshus
- Trondheim - Teater for funksjonshemmede
- Trondheim – Kimsenteret
- Orkdal - Rehabilitering for barn og unge
- Stjørdal – Livskvalitet gjennom deltakelse og mestring
- Rennebu – Dagaktivitetstilbud Bergtun gård
- Trondheim/Østersund – Utdanningsprosjekt

På svensk side

- Lofota bolig for utvilingshemmede
- Strømsund - Skoforet omsorgskooperativ
- Østersund- Mica-centeret
- Jämtland, dvs. Østersund og nabokommuner – Grønn omsorg

I tillegg kommer Mait i Sundsvall og Søråker utviklingsboende som ligger utenom interreg III A, men som gjerne skulle vært knyttet opp mot prosjektet i en eller annen form.

9.4. Ressursbehov

De foreløpige beregninger tilsier at det er behov for å søke et tilskudd på rundt 3 millioner kr. pr. år i tre år framover fordelt på prosjektledelse og de ulike delprosjektene, dvs. 1,5 mill kr. på svensk side og tilsvarende på norsk side.

For å utløse disse midlene er det behov for offentlig medfinansiering både på norsk og svensk side. I de fleste av delprosjektene foreligger det allerede et tilsagn om slik medfinansiering, men for noen gjenstår det å få dette avklart. Det må derfor arbeides videre med å avklare spørsmålet om medfinansiering.

9.5. Organisering

Styringsgruppe

Det er behov for en egen styringsgruppe for prosjektet som har møte minimum en gang pr. halvår.

Prosjektledelse

Både på norsk og svensk side må det være en prosjektleder stilling i 100% stillingsandel, samt en felles koordinator for grønn omsorg/inn på tunet på fra 30-50% stilling. Disse skal tilrettelegge samarbeid, ta initiativ og følge opp prosjektene, drive utredning på enkelte områder, følge opp databasen, formidle erfaringer nasjonalt og internasjonalt

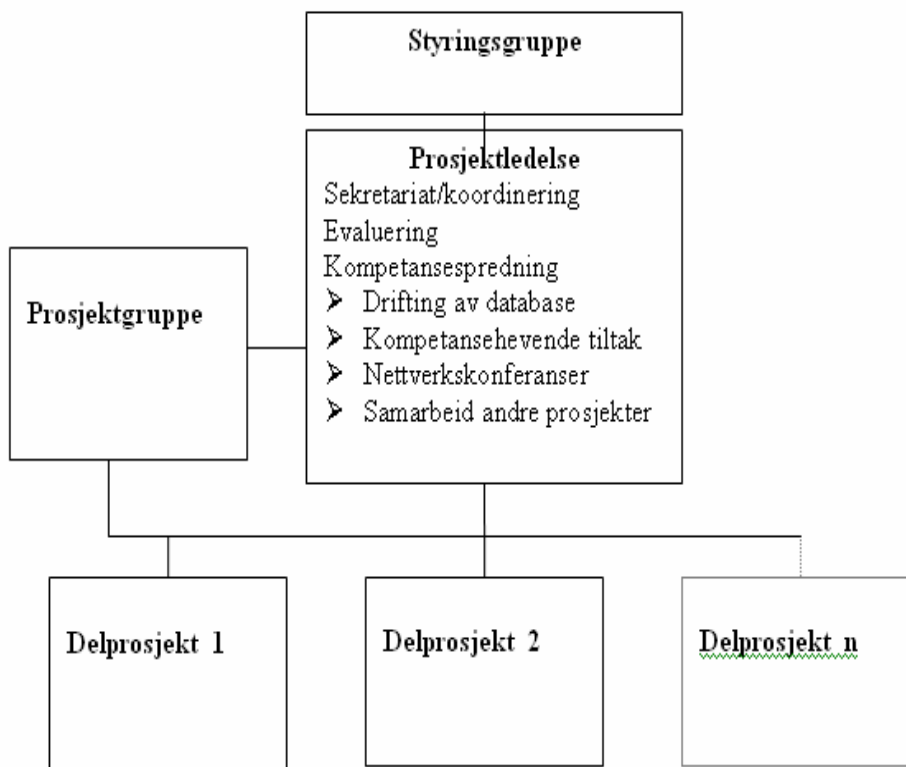
Fagnettverk

Videre er det behov for et strukturert fagnettverk mellom delprosjektene. Det må avholdes en nettverkssamling pr. halvår. Prosjekter som har stor faglig forbindelse samarbeider direkte med hverandre utenom disse samlingene. I løpet av prosjektperioden avholdes en større konferanse om alternativ organisering av omsorgstjenester

Delprosjektene

Hvert delprosjekt trenger en prosjektleder i minimum 20% stilling. Det er naturlig at koordinator på norsk og svensk side har jevnlig møter med den enkelte prosjektleder for å følge utviklingen av delprosjektene.

Organisasjonsskisse for et hovedprosjekt

Litteraturliste

Busch, Tor, & Vanebo, Jan Ole (2001): *Modernisering av offentlig sektor. New public management i praksis.*

Oslo: Universitetsforlaget.

Klausen, Klaudi & Stålberg, Krister (1998): *New public management I Norden: nye organisation og ledelsesformer I den desentrale velfærdstat.* Odense: Odense Universitetsforlag